

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HVAD MED CHRISTIANIA?

En redegørelse af Niels Munk Plum.

Hvad med CHRISTIANIA?

Hvad med CHRISTIANIA?

En redegørelse af

Niels Munk Plum

med et forord af

Richardt Løvehjerte

og billedredigeret af

Erik Nørgaard

Hvad med Christiania?
Copyright 1975 Niels Munk Plum.
Tilrettelæggelse Tom Palmvig
Omslag: Niels Halding
Sats og tryk Eks-skolens trykkeri
Eftertryk med kildeangivelse tilladt
EGET FORLAG
ISBN 87 87498 24 3

Følgende fotografer takkes for deres deltagelse: Peter Borup, Heiner, Jens Hilton, Odde Kirkegaard, Morten Langkilde, Susanne Mertz, Bent K.Rasmussen, Manuel Sellner, Sven-Erik, Svend Sokkelund.

Omslagsbillede: Betjent Bentzon kommer regelmæssigt i Christiania og hører til de mere tilforladelige repræsentanter for ordensmagten.

Indhold

Forord	7
Indledning	11
Hvordan opstod Christiania?	13
Hvad er det egentlig der foregår i Christiania?	17
Christianitternes opfattelse af Christiania i dag	26
Christianitternes egne planer for fremtiden	30
Hvordan er Christiania »organiseret«?	34
Hvem bor egentlig i Christiania, og hvor kommer de fra?	38
Hvordan er de sanitære forhold?	45
Betaler man noget for at bo på Christiania?	46
Er Christianias virksomheder momsregistrerede?	46
Christianias betydning for det omgivende samfund	50
Det sociale experiment	51
Christiania som afkriminaliserende institution	55
Det økologiske experiment	61
Christiania som rekreativt, kulturhistorisk område	63
Christianias historie	63
Områdets topografiske historie og voldenes tilblivelse.	66
Bebyggelsens historie.	66
Hvorfor ville Folketinget lukke Christiania?	72
Hvorfor bør Christiania alligevel ikke lukkes?	74
Hvad vil der ske, hvis Christiania lukkes?	77
Hvordan vil man undgå at beboerne sætter sig til modværge?	77
Hvordan vil man finde et nyt sted?	79
Hvad vil man bruge Christianias arealer til?	82
Forslag til en løsning	84
Fortegnelse over Christiania	88

Indgangen til Mælkebøtten. »Landetatens laboratorium« er blevet til Landet og Labora = arbejde.

Forord

Den foreliggende bog handler om Christiania set fra den interesserede velmenende udenforståendes synsvinkel. Den handler om forholdet mellem Christiania og omverdenen, og den læser, som måtte forvente en fyldig beskrivelse af livet i Christiania på godt og ondt, vil gå forgæves. Sigtet med bogen er at veje Christianias rimelighed, og at placere dette underlige uforståelige i en samfundsmæssig helhed.

Set indefra befinder Christiania sig i en sydende støbeske. De dejligste mennesker og de største skiderikker jeg har mødt i mit liv, har jeg mødt her; og jeg spørger ofte mig selv hvorfor nogen mennesker bliver dejlige og andre skiderikker, for det er jo ikke spor sjovt at være en skiderik.

Det væsentligste af Christianias kultur udspringer af ungdomsoprøret, som startede herhjemme for 10 år siden. Det har altid været almindeligt, at folk bruger en vis del af deres ungdom på at drømme, fantasere og snakke om hvordan livet kunne være. Man tror at man tror på sig selv, men i virkeligheden gør man det ikke; man falder til patten og lever som man nu gør. De fleste mennesker, der indgår i et dybere forhold til et andet menneske, tror at de kan tale sammen og elske hinanden og undgå at spille alle de dumme spil, som andre spiller; men de falder til patten, taler med deres spejlbillede og hopper over hvor gærdet er lavest. Da ungdomsoprøret startede var det dels pga massekommunikationens udvikling, herunder især grammofonpladeindustrien (de unge havde fået penge på lommen, så der var penge i at udgive plader med unge sangere også af den slags, man ellers ikke tager ind i et pænt studie) og dels pga fremmedgørelsen, mistroen til autoriteterne og et samfund, der i det hele taget var ved at løbe løbsk med en umoden befolkning. Når en fyr i Frankrig eller USA sang om at han følte sig fremmed over for sig selv, at det var nogle andre

Skomagerværkstedet på Dyssen (den ydre vold).

menneskers samfund han levede i, at præsidenter og eksperter nok ikke var klogere end almindelige mennesker eller andet af den slags poesi som ellers hører hjemme i kærlighedsbreve eller fortrolige samtaler, ja, så gik det lige ind i knolden på den danske ungersvend ved samlebandet eller pigen i skolen og bragte dem lidt nærmere forløsningen, og de lod håret gro lidt længere i kærlighedens navn. Bevidstheden om, at man var mange om at have det som man havde det, blev til en verdenshistorisk begivenhed, der fik folk til at tro på sig selv; men bevidstheden om at det var en verdenshistorisk begivenhed gjorde det til en verdenshistorisk sensation, som fik folk til nu og da at glemme at tro på andre. »Don't trust anybody over thirty« blev til en bevægelse. Det blev til en omsiggribende samfundsrevselse og en jagen efter lykken og sandheden, som ikke længere var forbeholdt filosoffer, præster og eksperter nu da vi alle var blevet lige fornuftige. Det er menneskeligt muligt at løse alle problemer og hvorfor skulle svaret ikke komme fra dig? — Eller er det et Babels tårn?

Da jeg flyttede til Christiania for 4 år siden var jeg træt af filosoferen og snakken. Nu skulle der laves noget. Der er et gammelt ord som siger:

Den der ikke har prøvet at være rebel som ung
og reaktionær som gammel
kender ikke livet

og jeg har da også set mange af mine gamle venner søge ind i en stille sat og tryk borgerlig tilværelse og lægge glemslens slør over ungdommens visioner og ufornuft. Jeg kan egentlig ikke se andet end at det måtte være sådan — tale uden handling er jo snak. Disse mange dybsindige diskussioner havde jo ingen mulighed for at blive til handling, til erfaring.

Da Christiania blev til, var det fordi der var et stort behov for handling. »Lad os prøve på vores egne betingelser, ud af vort eget hjerte, at skabe et samfund, en måde at leve sammen på med normer, regler, tro og alt det der uden at have en færdigstillet model fra starten. Skulle det vise sig, at vi ender med at lave et samfund magen til det vi kommer fra, ja, så er der ikke noget at gøre ved det, så ved vi hvorfor det er som det er. Næppe noget andet sted har troen på mennesket været stærkere. Her kunne alt ske. Og her var plads til alle. Der viste sig hurtigt at være forskel på vision og virkelighed, og mangan en blåøjet idealist har forladt fristaden, skuffet, men en erfaring rigere. Ikke mindst har den omverden, der følte deres virkelighedsopfattelse truet, reageret med en angst og uforståenhed, der har lagt en skygge over Christiania. Hvad er I bange for? Sig det dog højt, så vi kan komme videre. Når der er nogle fulde folk i fristaden, reagerer omverdenen stærkt, men at der er 5000 hjemløse sprittere i København, er der ingen der snakker om. At der er 25 narkomaner i Christiania er forargeligt, men der er 5000 narkomaner i København. Når et pighjem med et budget på 1/2 million kr. pr. elev pr. år har en behandlingseffekt, der ifølge en psykologundersøgelse er nul eller negativ, må det være fordi det er svært; men når Christiania kører lidt tungt, vises der ingen tolerance og man ser ingen anden udvej, end at rive bygningerne ned; men det er jo ikke problemer Christiania har skabt.

Christianiasituationen er nøgen, man kan ikke gemme sig bag en ekspertise eller sådan noget. Det er som Kierkegaard siger:

vi på forfædres skuldre ståe
vi synes store, ere småe.

Man taler om, at Christianitterne har meldt sig ud af samfundet; men vi har jo alle en drøm om, hvordan samfundet eller livet kunne være, og hver den som prøver at gøre noget radikalt ved det, har meldt sig *ind* i samfundet — kærlighed er handling og udaf Christianias handling gror en sund og stærk erfaring.

Det er mit og Christianias håb, at de mange forskellige fakta om Christiania, som det er lykkedes den udenforstående forfatter at sammenstille i denne lille bog, vil kunne få mange andre udenforstående til at forstå, hvad det egentlig er, der foregår i Christiania, og få dem til aktivt at støtte arbejdet for at Christiania får lov at leve længere end til den 1. april næste år. Det er vigtigt, for at livet i Christiania skal være autentisk og problemløsningerne ærlige og reelle, at fremtiden ikke bliver usikker eller tidsbegrænset. Kun hvis Christiania får tryghed og forståelse vil det være i stand til at lære og lære fra sig, indtil måske en dag det mål er nået, som må være fælles for samfundet og Christiania, nemlig at der en dag ikke mere er brug for Christiania.

*Christiania d. 22. oktober 1975
Richardt Løvehjerte*

Fremtidsskoven på pladsen foran Fabrikken.

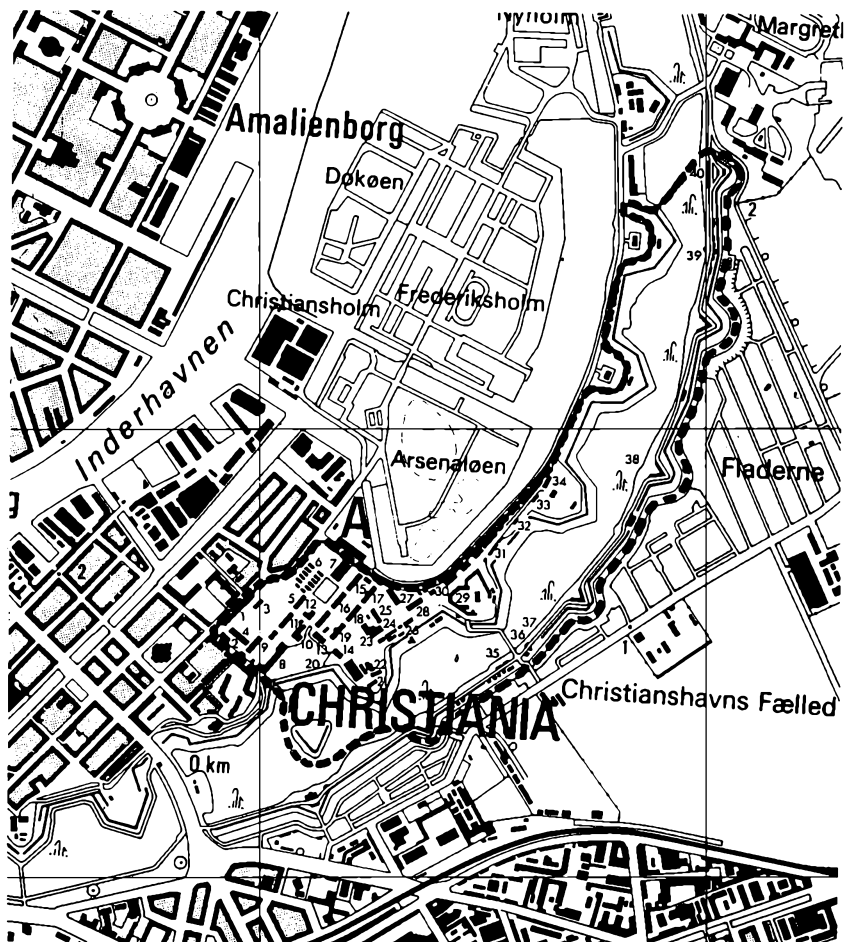
Indledning

Siden Christiania startedes i 1970-71 har der været en voldsom offentlig debat om alle de problemer der knytter sig til dette experiment, og i den seneste tid; om det er rigtigt at tvinge det til ophør den 1. april 1976.

Debatten har været præget af megen lidenskab og af en hel del uvidenhed. Efterhånden som den 1. april 1976 nærmer sig, vil den nok blive voldsommere, og for at den også kan blive hæderlig og udbytterig, har jeg fundet det rigtigt at sammenstille og udgive følgende fakta, som jeg håber den kan baseres på.

Disse fakta er tilvejebragt, dels ved besøg i Christiania og samtaler med beboerne, dels ved læsning af det informationsmateriale Christiania selv gennem årene har udsendt, og endelig og ikke mindst ved studium af avis-kronikker, -artikler og -reportager skrevet af udenforstående.

Jeg vil gerne understrege min egen status som *udenforstående*, der nok mener, at fristaden Christiania er et aktiv i sig selv, men jeg er fortrinsvis interesseret i Christianias relationer til det omgivende danske samfund, og i *spørgsmålet om dette samfunds interesse i at Christiania fortsætter* og kan få lov til i fred og ro at fuldføre det sociale experiment man er i gang med.

Kort no. 1 i ca. 1 : 20.000 af det centrale København imellem Kongens Nytorv og det nord-vestlige Amager. Forneden til venstre ses den af Chr. IV anlagte bydel Christianshavn. Nord herfor ligger Marinestationen og syd og vest herfor CHRISTIANIA, hvis begrænsninger er indtegnet på kortet med en tyk punkteret linie.

Numrene på kortet refererer til fortegnelsen s. 88.

Hvordan opstod Christiania?

I 1969 rømmede militæret den ca 8.000 m² store trekant der begrænses af Prinsessegades nordlige ende, Refshalevejens begyndelse og voldgraven vest for Arsenaløen, som er vist på kort nr. 1 side 12 og betegnet med A.

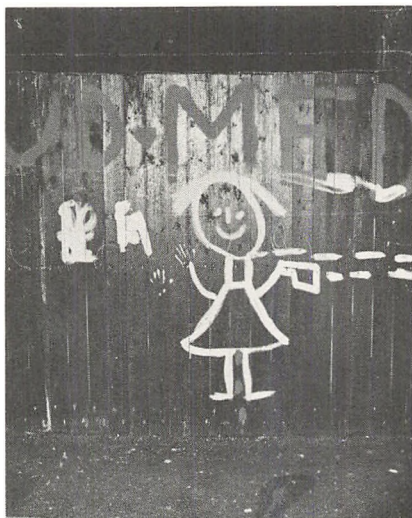
Dette område blev, da det havde ligget ubenyttet i en længere periode besat af Christianshavnerne fra Aladdin-kvarteret som udlagde det til legeplads for bydelens børn.

Når denne indledende episode nævnes er det for at påpege at det oprindelige initiativ til, at militærets arealer skulle komme almindelige civile mennesker til nytte, udgik fra det »etablerede« samfund, og ikke fra Slumstormerne.

I 1970 forelå så den endelige plan for militærets udflytning fra Bådsmandsstræde kaserne og ammunitionsarsenalet på Christianshavn. Området der er ca. 90.000 m² stort, omfatter foruden arealet mellem Bådsmandsstræde, Prinsessegade, Refshalevej også videreførelsen af Christianshavns vold fra Ravelinen ved Amagerbrogade mod nord til Margretheholmen ved Flådestationen. På området findes en lang række bygninger fra kaserne, haller, barakker og fredede magasinbygninger og laboratoriebygninger m.m. til fabriksanlæg af forskellig art.

Udflytningen skete efter tryk fra bl.a. Københavns kommune og Kulturministeriet, der hver for sig var interesseret i de velbeliggende arealer, men uden at der forelå andet end løse planer om bolig-, institutions- og erhvervsbyggeri for Københavns kommunes vedkommende, medens Kulturministeriet havde planer om en operaskole og en arkitektskole m.m.

I løbet af sommeren 1971 foregik den endelige udflytning, men uden at hverken Kommunen eller Kulturministeriet var parate til at overtage området, og uden at deres indbyrdes interesser var afklaret. I denne

Da Prinsessegade-beboerne havde set, at det store militære område lå ubenyttet hen, brød de plankeværket ned for at skabe albuerum til deres børn. Netop boligområdet i Prinsessegade overfor Christiania hører til de tættest bebyggede i København.

situation lå arealer og bygninger ubenyttede og delvis ubeskyttede hen og et stigende tyveri og hærværk fandt sted i løbet af eftersommeren. I slutningen af september blev denne situation åbenbar for nogle boligsøgende o.a. og en ~~en-~~gradvis øgende indflytning fandt sted, således at ca. 4-500 var bosat på CA ved juletid.

Det areal man havde »besat« er indrammet med en tyk punkteret linie på kort nr. 1 side 12.

Fra myndighedernes side kunne man ikke blive enige om en stillingtagen til denne situation uden fortilfælde der var opstået som en lakune i planlægningen. Ingen af de involverede instanser ville påtage sig et forpligtende politisk eller økonomisk ansvar sålænge det kunne undgås uden at gå ud over egne interesser, og sålænge deres indbyrdes forhold ikke var afklaret.

I mellemtiden konsolideredes Fristaden Christiania langsomt gennem den nødvendige behandling af fælles problemer. Det drejede sig i første omgang om elementære ting som el, varme og vand og forholdet til omverdenen. Dette krævede forhandlinger med myndighederne formidlet

gennem Kulturministeriet. Bestræbelserne fra deres side gik ud på henholdende løsninger sålænge situationen var uafklaret vedrørende ansvarsfordeling og ejerforhold. Fra CA's side forsøgte man at få en mere generel normalisering af situationen der kunne danne basis for påbegyndelsen af større opgaver og aktiviteter og et udvidet samarbejde om disse. Det var bl.a. ting som læge- og socialhjælp, udlændinges forhold og forholdet til ordensmyndighederne, specielt uropatruljen.

1971 gik til ende uden at situationen omkring Christianias status var afklaret, men efter en hidsig offentlig debat i foråret 1972 lykkedes det at få en 10-punkts-ordning i stand hvorefter *Staten anerkendte Christianias existens* og hvorefter Christianitterne på deres side påtog sig forskellige forpligtelser og lovede at betale for deres forbrug af el og vand.

Resten af 1972 gik med diverse forhandlinger om Christianias status m.m., og i foråret 1973 var man kommet så langt at Christiania officielt blev anerkendt som et: *Socialt experiment*.

Det undrer i dag måske en og anden at regeringen gik med til dette arrangement, men forklaringen er den simple at man var blevet taget på sengen og ikke havde velbegrundede alternativer til arealernes anvendelse, og de tre år skulle være en tænkepause.

Når man netop valgte tre år, var det vel hovedsagelig fordi man skønnede at tre år var nødvendige til forberedelse, afholdelse og vurdering af den *idé-konkurrence* om arealernes fremtid som man samtidig lovede at afholde.

Om den nærmere begrundelse for idékonkurrencen siges det i regeringsredegørelsen:

»Fra forskellige kredse med tilknytning til byplan- og bevaringsarbejdet er der over for Kulturministeriet peget på det ønskelige i at få analyseret bebyggelses- og udnyttelsesmulighederne. Der er særligt peget på det i sig selv enestående, at man så nær Københavns centrum disponerer over et areal på over 30 tønder land og på, at de fredede voldanlæg, beliggenheden ved havnen og Holmen og i øvrigt i den miljømæssigt interessante bydel, giver rige muligheder for at udnytte området til bl.a. rekreativt brug. En samlet vurdering af områdets benyttelsesmuligheder er ligeledes ønskelig og nødvendig, fordi der spredt i området ligger fredede og bevaringsværdige huse, hvis bevaring, indpasning og benyttelse i en samlet bebyggelsesplan vil kræve fantasifulde og konstruktive forslag, som netop tænkes tilvejebragt gennem udskrivning af en idékonkurrence for området«.

I betragtning af, at det drejer sig om en beslutning, som vil have

betydning for flere generationer efter os, kan det ikke siges bedre end regeringen selv gør:

»Sammenfattende kan det siges, at idékonkurrencen udskrives i erkendelse af, at der her formentlig for sidste gang i Københavns midte bliver lejlighed til at stille forslag om udnyttelse af et så stort og miljømæssigt værdifuldt område«. (Citatene er gengivet efter prof. dr. jur. Ole Krarups redegørelse i Information den 30. sept. 75).

Af meddelelsen fra regeringens møde om denne sag, den 14. juni 73 fremgår det samtidig helt klart at *Christiania kan få lov at bestå indtil resultatet af idékonkurrencen foreligger*.

Det sociale experiment fik imidlertid kun lov til at udvikle sig i ro og fred indtil regeringen Hartling i efteråret 1973 kom til magten. Forsvarsministeren fandt ud af at det ville koste Staten 19 mill. kr. at bringe Christianias bygninger i forsvarlig stand, og da man selvfølgelig ikke ville ofre dem, besluttede man i foråret 1974 i stedet at ofre 1 mill. kr. på at nedrive 79 af de ialt 156 bygninger.

Dermed ville experimentet være dødsdømt.

Der rejste sig imidlertid en så voldsom offentlig proteststorm, at man opgav forehavendet, og det korte af det meget lange blev at regeringen Anker Jørgensen i foråret 1975 bevilligede ca. 400.000 kr, som man nu havde fundet ud af at istandsættelserne kunne klares for.

Men selv denne ret beskedne støtte kom aldrig til udbetaling, fordi finansudvalgets borgerlige flertal satte sig imod udbetaling.

Det er et stort spørgsmål om denne sabotage af regeringens beslutning er lovlig, og Christiania forbereder nu en prøvning af det ved domstolene.

Myndighedernes nyeste chikane af experimentet Christiania udspillede sig sidst på sommeren 1975, hvor man forlangte ret omfattende brandsikringsforanstaltninger udført inden den 10. september, uanset at man jo tidligere har krævet hele området rømmet den 1. april 1976.

Det er imponerende at Christianitterne herefter selv gik i gang med opgaven og formåede at gennemføre de nødvendige reparationer m.v. til myndighedernes tilfredshed, med egen arbejdskraft og kun 20.000 kr. til materialer.

Hvad er det egentlig der foregår i Christiania?

Der er store og meget tankevækkende forskelle på hvorledes omverdenen opfatter Christiania og hvordan Christianitterne opfatter sig selv, og vi vil derfor se lidt nærmere på hvad der ligger bag ved disse forskelle.

Omverdenens opfattelse af Christiania

Det er forståeligt at den mere velhavende del af befolkningen, der fra barnsben er opdragede med konkurrencementaliteten og at succes i livet kan måles på størrelsen af hus og bil og alle de andre statussymboler, må se med meget stor skepsis på et alternativ-samfund hvor disse værdier er kasserede, og at man opfatter Christiania som en trussel imod ens hårdt tilkæmpede sikkerhed.

Man er derfor også tilbøjelig til at fejlfortolke det der faktisk sker i Christiania. Man opfatter Christiania som en slags »ghetto« for samfundets tabere, hvor de er tvunget til at leve i fattigdom og meget primitivt.

Bortset fra at Christiania faktisk slet ikke er nogen ghetto, med hvad dertil hører, er betragtningen udtryk for omverdenens dobbeltmoral. Man accepterer uden videre at der findes regulære ghettoer på Vesterbro og Nørrebro, det er imidlertid ikke noget man taler om eller anerkender som en konsekvens af vores »system«, og bare de holder kæft og er ude af syne, så er det i orden. Men her er en ghetto som råber op om systemets fejl og sin egen fortræffelighed.

Det kan ikke gå.

Endelig frygter man at Christiania-milieuet avler kriminalitet og andre systemnedbrydende aktiviteter, og det er nok hovedforklaringen på det kissejav man har med at få det nedlagt.

Det er iøvrigt almindeligt at man lufter en betydelig forargelse over Christianitternes påståede lave moralske habitus, som hænger sammen

Den øverste etage i Krudthuset, hvor en familie har indrettet soveværelse.

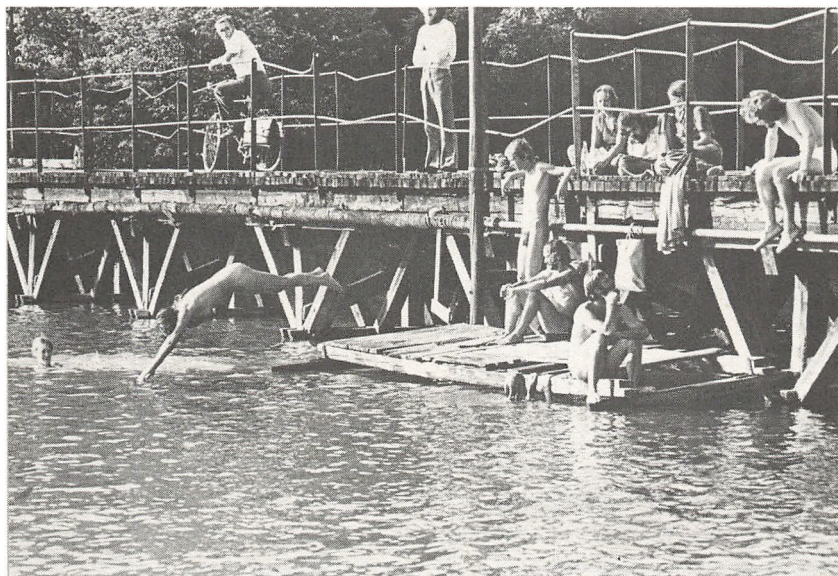
Interiør.

The American Dream.

Badeliv i voldgraven. Vandet er fint og rent.

med at Christiania er etableret ved en slags selvtægt som ellers ikke tolereres i samfundet, og med at Christianitterne er så enormt sløve med at betale deres iøvrigt meget beskedne husleje og afgifter. En tilsvarende sløvhed ville ramme den almindelige borger hårdt og kontant, så på dette punkt er modviljen forståelig.

TV-avisens souchef Hans Morten Rubin giver nok et ganske dækkende udtryk for hvad vide kredse mener om Christiania, når han i en kronik i Information, den 5. juni 1975, skriver følgende, henvendt til Ebbe Kløvedal Reich:

»De mange i sovebyerne, ... vil ikke forsværge, at der kan være noget rigtigt ved Chirstiania-eksperimentet. At hash måske er knap så farligt som (nogle) læger prædiker. Men de er imod selvtægt. De synes, det er forkert at smugle hash og købe hash og ryge hash, så længe det er forbudt. Det er muligt, at lovgivningen er forkert, men så må det være lovgivningen, der skal ændres, og ikke loven, der skal overtrædes. Lidt autoritært måske, men det er endnu engang på denne autoritet, retssamfundet bygger.

De har det på nogenlunde samme måde med Christiania. Det kan godt være, det var alle tiders gode idé, at oprette et alternativt samfund, men sovebyernes folk brød sig ikke så meget om måden, det skete på. Hvis de selv havde gjort noget lignende, var de blevet sat i fængsel.

De kan ikke forstå, at man kan slippe godt fra bare at tage. De kan ikke forstå, at de skal betale skat og husleje og elektricitet og moms og holde færdselsreglerne og gå på arbejde hver morgen, når det ikke er nødvendigt i det alternative samfund. De har en fornemmelse af, at det er dem, der betaler gildet, og hvor monstro de har den fornemmelse fra?

De vil ikke blande sig i, hvordan de alternative indretter sig, men de kan ikke se rimeligheden i, at regningen skal sendes til Søborg og Tarm. Det kan godt være, det er småligt og kortsynet og rent ud forkert ...»

Det er mig umuligt at få øje på nogetsomhelst forkert i at disse boligløse rykker ind i de tomme huse, *som samfundet jo har afskrevet og opgivet*. Når man har afleveret sin gamle bil på lossepladsen, kan man ikke bagefter forarges over at nogen med større økologisk forståelse evt. sætter den i stand igen og bruger den.

Fejlen ligger hos myndighederne der overlader disse værdifulde gamle bygninger til vejrligets nedbrydning, i stedet for at have en alternativ anvendelse parat, og faktisk må man være disse slumstormere taknemlig for, at de i mange tilfælde har reddet bygningerne fra forfald.

Til Rubins leflen for småborgerligheden, ved at deltage i forargelsen over at borgerne i Søborg og Tarm, via skattebilletten, skal betale nogle

Skrothandleren henter gammelt jern ved den grønne ridehal.

helt minimale beløb til drift af experimentet Christiania, vil jeg gerne fremsætte flg. kommentar:

I et velfærdssamfund som f.ex. det danske er det en selvfølge at myndighederne kan disponere over en mindre del af skatteprovenuet til eksperimenter, også sociale, og det tjener intet hæderligt formål her, at søge at skelne mellem bidrag til f.ex. Socialforskningsinstituttet og til Christiania.

Og så glemmer Rubin at det er langt billigere at støtte de sociale tabere i Christiania, end det ville være at støtte dem igennem den officielle socialforsorg.. Det kommer jeg senere nærmere ind på.

Iøvrigt bør det bemærkes at i de perioder hvor Christiania har fået lov at fungere i nogenlunde ro, har man haft held til at motivere næsten alle Christianitterne til at betale de afgifter man er kommet overens med myndighederne om.

Forsøgene på at afbryde experimentet Christiania i utide, har jo som nævnt været mange, og ingen kan vel med rette undre sig over, at disse

Christiania er også blevet rekreativt område for christianshavnerne.

Billedet side 24-25: Et blik udover en lille del af Christiania. Til venstre i forgrunden Løvehuset. Til højre gavlen af Multimediehuset og bagved Rådhuset i Mælkebøtten. På den anden side af voldgraven kolonihaver på Amager.

forsøg nedsætter Christianiternes forståelse for at de skal betale for noget der, trods alle aftaler, kan blive taget fra dem uden varsel.

Når man vil søge at vurdere Christianias betydning i relation til det omgivende samfund bør man være opmærksom på at de informationer vi modtager gennem massemedierne er meget énsidige og at vi er på kanten af en regulær hetz imod Christiania hvor selv de mindste fejl gøres til alvorlige kardinalpunkter.

Det er f.ex. et yndet trick at bringe fotografier fra Christiania med store skrammelbunker i forgrunden der skal »dokumentere« de påståede uhumske forhold. Sandheden er den, at de fleste af disse bunker er affaldsbrænde som Christianitterne henter på byens nedrivningsbyggepladser og *nyttiggør*.

Naturligvis er Christiania området ikke så velholdt (og kedeligt!) som et offentligt anlæg, men det er urimeligt at bebrejde Christianitterne dette, når man betænker hvor forfaldent området var da de flyttede ind, og alle de besværligheder de iøvrigt har haft at kæmpe med.

Hvis man går en tur i området vil man opdage hvor smukt og ordentligt nogle af områderne allerede er blevet indrettet, og får man blot lidt tid i fred og ro, og en meget beskeden støtte er der ingen tvivl om at *hele* området efterhånden vil blive smukt og hyggeligt.

Der er stribevis af andre eksempler på den hetz der nu er ved at komme igang imod Christiania, men endnu et enkelt eksempel må være nok til at karakterisere situationen:

En overlæge, medlem af kristeligt folkeparti, serverer en historie om at hun selv har set to voksne og et barn i samme seng, for at man rigtigt skal gyse over de umoralske tilstande.

Senere giver manden, hun har set i sengen, følgende forklaring:

Den lyder: »Sidste aar ved efteraarstide en graavejrs eftermiddag sad tre af os herude, hvor jeg bor, og læste eventyr op oppe i en stor seng, vi har her. Pludselig gik døren op, og ind traadte en stille aldrende dame. Vi spurgte hende hvad vi kunne gøre for hende. Joh, hun ville da bare gerne ha lov til at se, hvordan vi boede. Kik du bare sagde vi, eller tag en stol og sæt dig herhen og hør eventyr. Og det gjorde hun saa. Senere snakkede vi lidt om, hvor gamle vi var, og K. som er en pige paa 12 aar, fortalte hun boede her sammen med sin mor osv. osv.«

Professor Steen Ejler Rasmussen, der omtaler denne episode i en kronik i Politiken, den 15. maj 74: *Riv ikke ned*, slutter således:

Hvad vil man dog opnaa ved denne groteske historie mod Christiania? Ja maalet maa vel i dette tilfælde være at faa den smukke idylliske lille vinkelbygning i bastionen rømmet for beboere, der vel saa skulle henvises til en eller anden husvildeafdeling, pigen maaske til en institution under børneværnet.

Det kan næppe være ud fra et kristent syn at Inge Krogh vil fremme denne udvikling. Det maa være lægen (thi hun er overlæge) der handler ud fra strengt faglige grunde. Der er jo dem, der mener at man i sanitære spørgsmaal maa kræve en præcis disciplin ud fra nogle eengang fastlagte regler, medens andre gerne vil lære af erfaringen og udviklingen.

Den første holdning, den militante, finder man f.eks. udtrykt i Forsvarsministeriets stilling til bygning 64 b, en træbarak, »Børnehuset«, hvor en snes børn gaar i børnehaven.

Der maa efter ministeriets mening enten kostes 200.000 kroner paa »evt. installation af vand, afløb, toiletter, køkken, skorsten, samt montering til børnehaven« eller 4.000 kroner paa en nedrivning. Med en flot haandbevægelse ser man væk fra, at Christiania faktisk *har* udstyret huset, har sørget for varme, for varmt og koldt vand og for et køkken. For der er ingen papirer paa den udmærkede indretning, og den er følgelig ikke godkendt. Og saa eksisterer den i myndighedernes øjne slet ikke, — selv om den fungerer og børnene trives der.

Listen over uvederhæftige angreb på Christiania kan forlænges i det uendelige, og i den kommende tid bør man særligt have sin opmærksomhed henvendt på hvad der kan komme ud af at politiet nu, med en hidtil uset nidskærhed, registrerer selv de mindste uregelmæssigheder.

Christianitternes opfattelse af Christiania i dag

Ser vi så på hvorledes Christianitterne selv opfatter situationen, må vi helt opgive forestillingen om at det for størstepartens vedkommende drejer sig om tabere, der må tage til takke med elendige forhold.

Folk flytter *frivilligt* til Christiania, og det er meget karakteristisk at de kalder området en: »*fristad*«.

Fusser bag disken i Grøntsagen.

Michael foran Kommandørhuset på vej med »biodynamiske studenterbrød«, der sælges i Indkøbscentralen og Grøntsagen. Christiania er en bilfri by, og budcyklen er et foretrukket transportmiddel.

Her kan de bryde den isolation vi andre lider under, og her kan de hjælpe hinanden i hverdagen, som i de gamle landsby-samfund.

Her kan de frigøre sig fra konkurrencekravet og nedsætte forbruget af illusionsapparater, leve primitivt. Det er det vi andre ønsker os at realisere i vore sommerhuse eller campingvogne m.m., men som vi af mange grunde som regel alligevel kommer til kort overfor.

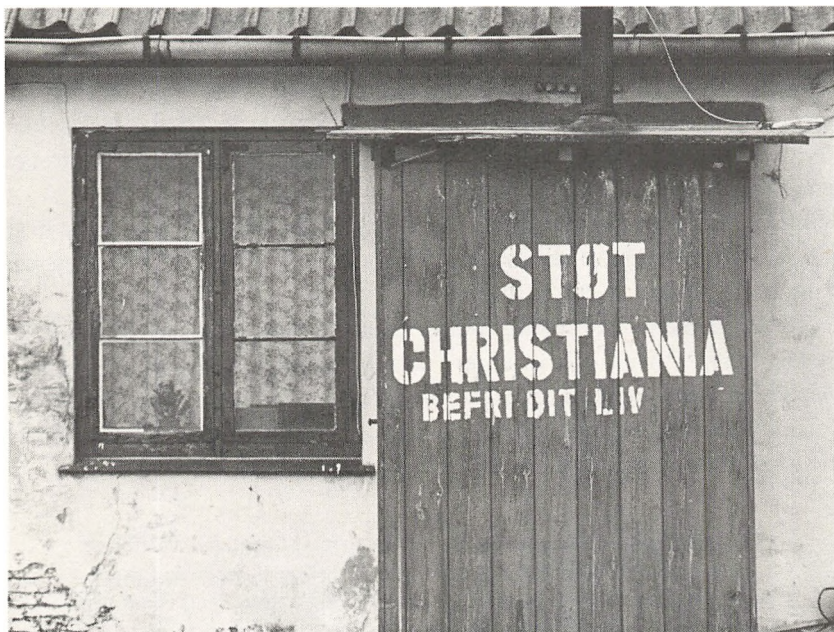
Her kan man deltage på lige fod i et nærdemokrati.

Her kan man slippe for det idiotiserende samlebåndsarbejde, og udføre et arbejde man har lyst til.

Her kan man hjælpe sine invaliderede medmennesker på acceptable vilkår, og her kan man til gengæld selv opleve den tryghed det er at være nært omgivet af folk der vil pleje en når man er syg og passe ens børn m.m.

Endelig er Christiania med garanti ikke en stor kommunistisk celle, hvis medlemmer hader den bedrestillede del af befolkningen og derfor pønser på en voldelig revolution.

Christianitterne opfatter tværtimod sig selv som deltagere i et stort og

interessant, *fredeligt* experiment, der skal kunne finde midler og veje til at løse det nuværende systems mange problemer, skævheder, uretfærdigheder, fremmedgørelse, arbejdsløshed, kriminalitet osv.

Hvis læseren skulle tvivle på at denne fredelighed er en realitet, så vil jeg meget anbefale at man aflægger et besøg i Christiania, ser sig omkring og giver sig i snak med Christianitterne.

Man vil med garanti blive helt overvældet af den imødekommenhed og venlighed der vises fremmede, og som er så forskellig fra hvad vi ellers efterhånden er vant til.

Christiania er altså ikke noget Christianitterne vil bort fra såsnart de har samlet de nødvendige skillinger sammen. Det er noget de vil blive i, medvirke til at forbedre og som de ønsker skal voxe, så det måske en dag kan blive et »tilbud« også til de kredse i befolkningen der endnu er modstandere.

Christianitternes egne planer for fremtiden

Alle de mange »dagen og vejen« problemer der har været i de forløbne år, og det tidligere omtalte arbejde med at forhindre at Christiania blev lukket før den tre-årige aftale udløber, har både indadtil og udadtil forhindret en endelig afklaring af målsætningen.

Offentligheden har imidlertid krav på at få klarhed over dels hvad Christianitterne selv ønsker sig med deres fristad, dels hvad fristaden kan komme til at betyde for os andre.

Til belysning af Christianitternes planer gengives i det følgende en redegørelse: »Vision Christiania«, som er sammenstillet af pristagere i Akademirådets konkurrence om Christianias fremtid: Niels Herskind, Susanne Mogensen og Douglas Evans, og som har været offentliggjort i tidsskrifterne Arkitekten nr. 14 1975 og Freja 1975.

Vi vil nu forsøge at fantasere os til den situation, at Christiania ikke bliver slågt (afviklet), men får lov at leve videre. Hvordan vil Fristaden f.eks. se ud i 1985? Det er klart, at man kun kan gætte sig frem til fantasier af den art, men vi vil alligevel prøve. Det skal ikke skjules, at vi baserer vores vision på alle de positive tendenser og karakterer stedet idag står for.

Det grundlæggende i det fremtidige Christiania er styring og struktur. Der praktiseres en demokratisk-centraliseringsstyring. De 13 områder, som CA er opdelt i, er reelt selvstyrende basisgrupper, som arbejder inden for en fælles formuleret målsætning. Det daglige arbejde og beslutninger taget i områderne, koordineres af skiftende valgte repræsentanter i 4 styringsgrupper. Disse 4 styringsgrupper dækker over ØKONOMI, PRODUKTION, KOMMUNIKATION, og socialt arbejde. Jævnligt afholder de 4 styringsgrupper fælles møder, der fungerer som overordnet koordineringsorgan. I sager af principiel art, der medfører uenighed, indkaldes der til FOLKE-MØDER, der er øverste besluttende organ.

I det fremtidige CA er så godt som al produktion underlagt kollektivisering, gennem styringsgruppen for produktion. Det samme gælder servicefunktioner, butikker, spisehuse, diskoteker osv. Christianias økonomi er helt igennem baseret på minimumsforbrug og lav levestandard. Alle indtægter fra produktion, service og arrangementer går i fælleskassen. Herefter udbetaler CA løn til alle ansatte, og socialhjælp og sygepenge til svagt stillede. Fælles udgifter dækkes og ansøgninger fra områder og arbejdsgrupper bliver behandlet. Det bør nævnes, at udearbejdende Christianitter med høj løn, på frivilligt initiativ lader sig lønregulere efter CAs eget lønniveau.

G E D E R N E K A N I K K E
T A L E F O R D Æ R V E T M A D ,

Christiania er underforsynet med wc'er, men det forsøger man nu at råde bod på ved at fremstille en række multi-lokummer.

Det kendte opsplittede og isolerede kernefamiliemønster, som vi kender det fra etagehusbebyggelser og parcelhuskvartererne med de store indhegninger omkring de private haver, og de private huse med det ophøjede og ukrænkelige private familieliv, med den private mand eller kone, og private børn er alt sammen forkrampede normer, der i CA er helt opløst.

I CA bor og lever man ud og ind imellem hinanden. Kollektiver af alle arter ligger side om side med enkeltboliger og kernefamilier. Man udfolder sig afslappet og uhæmmet i fællesrummene og på arealerne mellem bygningerne.

Det meget store antal bygninger til fælles aktiviteter, værksteder, produktioner, værtshuse, børnehuse og butikker, er mixet sammen med boliger, opholdsrum og private celler. Denne integration sammenholdt med det store antal »arbejdspladser«, skaber mulighed for en harmonisk og afstresst livsrytme, tilpasset enkeltindivider og periodemæssige op- og nedgange i aktivitetsudladninger.

I det fremtidige CA findes der ingen af de kendte institutioner som fængsler, idiotanstalter, opdragelseshjem og psykiske afdelinger. Ikke fordi der ikke findes emner til disse »institutioner«, men fordi de er integreret i kollektiverne og produktionerne. Det skal samtidig understreges, at afvigere ikke affødes i det fremtidige CA, men kommer fra samfundet udenfor.

Det fremtidige CA er ved at nå en økonomisk balance, hvor man søger at gøre sig uafhængig af energiforsyning ude fra og forøge produktionen af biodynamiske produkter og udvide handlen med udenfor liggende biodynamiske landbrug.

Store vindmøller på voldene forsyner området med el. Biogas produceres af køkkenaffald og ekskrementer. Rundt om på tagene ser man solfangere til opvarmning, og brændeovne er fortsat det mest anvendte til opvarmning. Et stort antal drivhuse er skudt op i området, og man ser grise, gæs, høns, biavl, får, køer og et hav af frugttræer. Rundt omkring på værkstederne produceres alle former for dagligdags brugsting. Større arbejder med bygninger, lastbiler og sågar betonhalkrydsere finder også sted. Vedligeholdelse og oprydning udføres under fest og glæde af »renovationshæren« der rekrutterer både drenge og piger, gamle og unge for kortere og længere perioder.

Den store plads ved Loppetorvet er blevet det nordlige Christianshavns lokaltorv. Denne plads fungerer som Christianssamfundets udadvendte kontakthæder. Der er etableret en række boder her, og langt den overvejende del af CA produkter forhandles herfra. På faste dage afholdes der henholdsvis Grønttorv, Fisketorv og Loppetorv i en frodig atmosfære med gøgl- og aktions indslag.

Til sidst skal det fremhæves, at det grundlæggende i det fremtidige Christiania samfund er medbestemmelse, og plads til friudfoldelse, samt at det her er mennesker og ikke ting, det drejer sig om.

Hvordan er Christiania »organiseret«?

Det er vist stort set et mysterium for udenforstående at det brogede sammenrend af individualister, som mange også opfatter som asociale, har kunnet organisere sig, dels således at området rent praktisk og ordensmæssigt fungerer som et samfund, og dels således at man har kunnet føre ansvarlige forhandlinger med myndigheder m.m. og således at forhandlingsresultaterne også vitterlig efterleves.

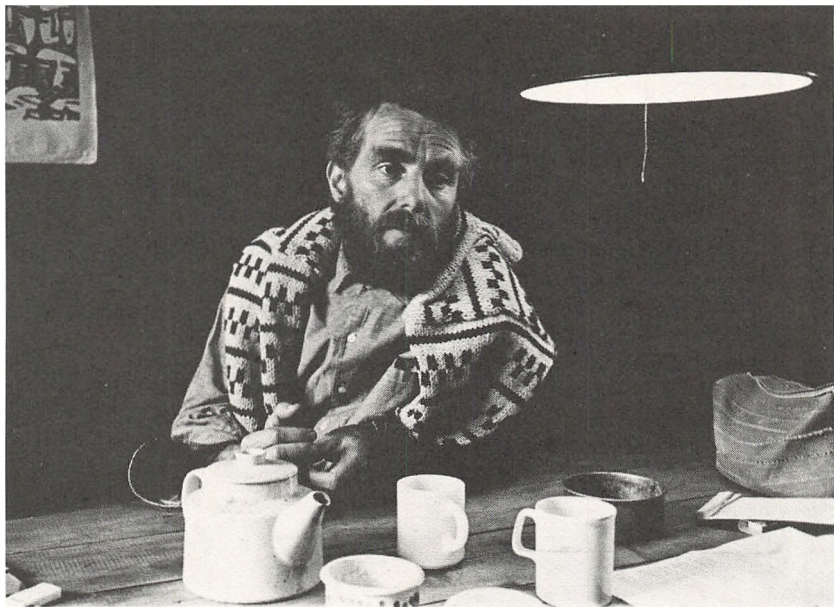
Den bedste beskrivelse af Christianias organisation jeg har kunnet finde er sammenstillet af arkitekt Per Løvetand Iversen, som har boet i Christiania lige siden starten. Den findes i tidsskriftet Arkitekten nr. 10 1974.

Afsnittet om organisationen lyder således:

»I forbindelse med den aftale der i maj 1972 blev indgået med myndigheder om bl.a. betaling af el og vand, blev man enige om et system med områdekasserere, og disse udgør tilsammen økonomigruppen, der også træffer beslutninger om indtægter fra gedemarked og barrikadefester efter indstilling fra koordinerings- eller fællesmødet. Det er et udtryk for den strukturering af beslutningsprocessen, der har fundet sted lidt efter lidt.

Opriindelig var det fællesmødet som basisforsamling der traf beslutning efter enhedsprincippet. Mødet mistede sin betydning da Christiania opnåede en accept gennem forhandling med myndighederne. Interessen gik fra det udadrettede til de nære opbygningsproblemer, og områdemøderne blev de afgørende.

Man enedes derfor om at decentralisere beslutningerne, og kun ved spørgsmål af fælles interesse for hele Christiania (forbavsende få) bliver de sendt til behandling i de enkelte områder. På et efterfølgende koordinerings- eller fællesmøde fremlægges resultaterne, og det er så op til den ansvarlige arbejdsgruppe at føre det, de finder mest dækkende, ud i livet. I den forbindelse er det væsentligt at nævne, at alle arbejdsgrupper er åbne for enhver som har lyst.

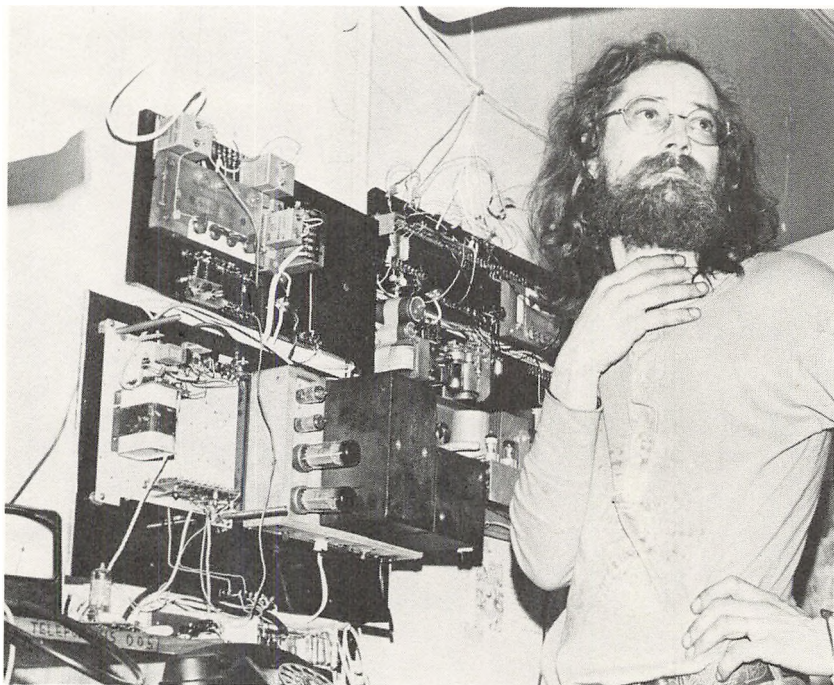

Per Løvetand Iversen.

Jeg har dvælet lidt ved denne struktureringsproces, fordi den interesserer mig, og fordi den fortæller om en åben organisationsform der ikke er organiseret, men udspringer af praksis og tager form af øjeblikkets behov. Under det nuværende pres udefra har fællesmødet fået en ny betydning, og nye arbejdsgrupper for varsling og beskyttelse, oprydning og opbygning, information og koordinering, har spontant set lyset med en enorm fælles aktivitet som følge. Hele barrikadefesten var således en strøtanke, der i løbet af et par uger og midt under mobiliseringen mod nedrivningstruslen kom op at stå med musik, teater og høring i fulde to dage — og så at sige ud af den blå luft.

Det sidste er selvfølgelig en halv sandhed. Inden realiseringen ligger bl.a. ideens spredning og accept. Kommunikationen i Christiania er som alt andet noget der først opstår af en nødvendighed, af et behov.

Fællesmøderne var fra begyndelsen den egentlige nyhedscentral. Senere kom løbesedler og dupliserede referater, som igen blev udbygget med den ugentlige Ordkløver og Christiania Alternative. Da fællesmødet blev delvis erstattet af områdemøderne forsøgte man sig med opslagstavler og vægaviser uden store effekt. Reelt er det mund-til-mund-metoden omkring Indkøbscentralen, Info og de andre samlingssteder, der er den egentlige nyhedsformidling. Christianitter taler simpelthen en masse sammen og kommer til stadighed sammen på kryds og tværs.

Christiania har en intern kabelradio. Ved en enkelt lejlighed er der produceret en udsendelse til Danmarks Radio, hvor lytterne medvirkede.

I den sidste tid med truslen udefra er der dog opstået mere avancerede former som Christianias interne radio og et begyndende telefon-net. Tilsammen har de nået et sådant stade, at man har fyret tovejs udsendelser af (som Danmarks dampradio har fået lov at genudsende for at antyde, hvad de selv ad åre drømmer om). Det er i kommunikationsfabrikkens regi, og samme sted har man startet et off-set-trykkeri med det udadrettede organ, Christianias Stemme, og med publikationer til Valgforbundet Valgborg — et andet Christiania-initiativ.

Og hermed er vi inde i en ny fase med udadrettet kommunikation til stadig flere kredse. Der er paneldiskussioner og invitationer til højskoler og foreninger hvor man vil høre om Christiania — og lære. Der er aktiv deltagelse i den nyoprettede Christianshavn Beboerforening, der er vor fælles indvalgte kvinde på tinge, som er gået igang med at vække Borgerrepræsentationen. Måske er det denne sidste udvikling der er begyndt at forurolige ...

VALGFORBUNDET VALGBORG

SOLIDARITET MED ALLE
UNDERTRYKTE

AFVIGERPARTIET

VED KOMMUNEVALGET d. 5. MARTS

En Christiania-fremstillet plakate.

Hvem bor egentlig i Christiania, og hvor kommer de fra?

I Christiania bor der omkring 7-800, fortrinsvis yngre mennesker.

Per Løvetand beskriver i sin bog: Christiania 1 år, disse mennesker således:

»Det der karakteriserer menneskene i Christiania er et fælles ønske om at kunne bestemme selv, at kunne udfolde sig på egne betingelser. Dette har de i en tidligere tilværelse fået stækket i mere eller mindre grad, men ser nu i Christiania en mulighed for at realisere sig selv, selv om det medfører en utryk og primitiv tilværelse. På denne basis ramler en mængde vidt forskellige individer sammen i et tilfældigt fællesskab. Det er unge, det er udlændinge, det er minoritetsgrupper og drivgods af alle afskygninger. Det er aktive og det er passive, fredelige og voldelige, idealister og frelst i en syndig forvirring. Det er kriminelle og det er »sociale tabere«, de utilpassede eller utilpasselige.

Bortset fra dette, at kunne være sig selv, er motiverne vidt forskellige. For nogen er det en nem løsning i en problematisk situation, For mange er det behovet for social kontakt, for andre er det ønsket om at kunne trække sig ind i sig selv. Det er ønsket om at finde sig selv i en kaotisk verden, eller det er drømmen om at realisere en bedre her og nu. Mange finder afløb for en elementær virkelyst i etablering af basale ting som ly og varme — en virkelyst, der ikke er brug for ude i det færdigstrikkede velfærdssamfund. Og det gælder også det omliggende kvarters unger med deres huler og klubrum, og pensionisterne med deres nyskelige kolonihavehuse, der er opstået i sommerens løb af tidligere bunkers eller barakker.

Men ud af alt dette springer nogle nye realiteter, nogle nye erfaringer. Det gælder først og fremmest en accept af andre meninger end dem man fik med derhjemme, en tolerance overfor andre normer end de vedtagne. Det gælder en nødvendig solidaritet overfor tryk udefra og overfor de fælles problemer, der igen avler ansvarsfølelse og en fælles indsats når det kræves. Men det skaber også modsætninger ud fra vidt forskellige opfattelser, som det ta'r megen snak og tålmodighed og batailler for at klare af, men som det tilsyneladende lykkes at løse, man fristes til at sige på mirakuløs vis, efter de erfaringer man har på den anden side plankeværket —«.

Den Kosmiske Kirke

1. maj.

Det er de færreste steder, der er indlagt vand. Her er der vandafhentning til Fakirskolen på Dyssen.

Det føromtalt arkitekt-trekløver: Niels Herskind, Susanne Mogensen og Douglas Evans har ret indgående analyseret *sammensætningen af beboermassen*, og er kommet til en opdeling i følgende syv grupper:

1. Et småborgerskab i økonomisk fremdrift med udgangspunkt i virksomheder inden for området (handel, produktion og værtshusdrift). Et småborgerskab, der ideologisk i hovedsagen er i modsætning til det bestående samfund uden for, men som af opportunistiske grunde forfalder til privat-kapitalistisk virksomhed.

2. Christianitter med erhverv uden for området (pendlere). En økonomisk overklasse, der på grund af fristadens lave leveomkostninger (antikonsum) og lave boligudgift, får et relativt stort økonomisk overskud. Størsteparten af denne gruppe har valgt Christiania af ideologiske grunde (i opposition til magthavernes spekulation i bolig og fritid).

3. Christiania-lønarbejdere. Bedre bolig- og arbejdsvilkår på et lavere lønniveau.

4. Offentligt socialt understøttede.

5. Uddannelsessøgende statsunderstøttede.

6. Udlændinge og subsistensløse med midlertidigt ophold i Christiania.

7. Kriminelle, pushere.

Disse syv grupper kan deles i tre kategorier byggende på aktivitet i, afhængighed af og indstilling til Christiania.

1. Aktive sympatiserende. I denne gruppe indgår en majoritet af socialt offentligt støttede, pendlere og uddannelsessøgende.

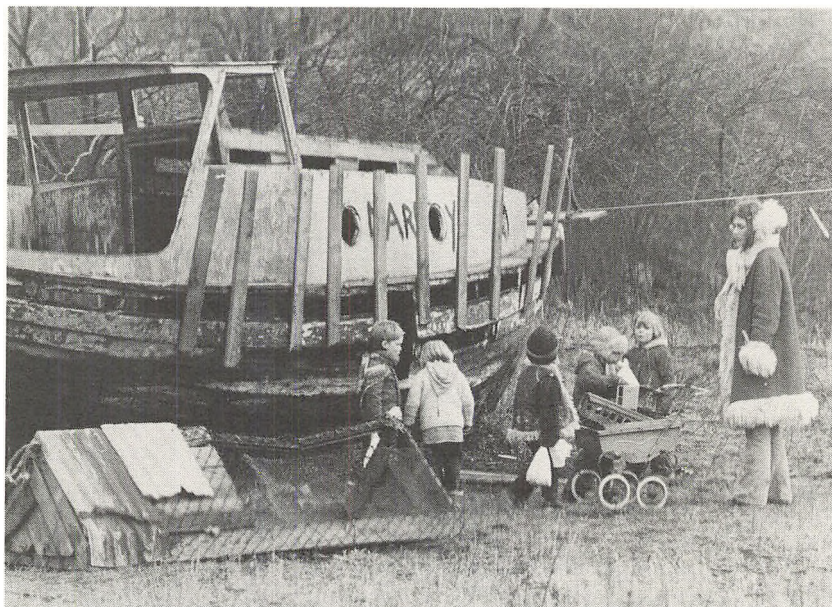
2. Passive afhængige. I denne gruppe indgår en majoritet af socialt offentligt støttede, småkriminelle og sociale tabere.

3. Passive opportunistiske. I denne gruppe indgår en majoritet af pushere, kriminelle, udlændinge og subsistensløse med midlertidigt ophold i Christiania.

Der findes ikke tilgængeligt talmateriale der præcist kan belyse mængdeforholdet mellem de grupper der ovenfor er betegnet som *aktive* og *passive*.

Naturligvis har Christiania — særligt i begyndelsen — tiltrukket mange utilpassede: tabere, flippere, narkotika-vrag og fremmedarbejdere, men de udgør tilsammen langt fra i dag nogen majoritet, og antallet af fremmedarbejdere udgør ialt kun ca. en femtedel.

I majoriteten af aktive indgår forbavsende mange unge fra den mere velhavende del af omverdenen, der bestemt ikke kan kaldes tabere, men som er her, fordi de finder tilværelsen mere tilfredsstillende.

Børnehaven.

Spørgsmålet om antallet af egentlig kriminelle, og kriminalitetens udbredelse i Christiania har også interesseret offentligheden stærkt. Udfra det meget begrænsede talmateriale der er tilgængeligt kan man dog drage den konklusion, at den alm. kriminalitet i Christiania formentlig er mindre end den er på »broerne« i København, og socialrådgiver Tine Bryld, har oplyst at af Københavns omkring 2.000 junkier har Christiania højst de 20.

Spørgsmålet om kriminalitet behandles mere indgående i et senere afsnit.

Endelig har det vakt særlig forargelse at man gav husly til bortløbne børn i Christiania, og man har påstået at børnene tog skade af at opholde sig i dette milieu.

Realiteterne er anderledes.

De børn der finder vej til Christiania er allerede dybt beskadigede *inden* de når så langt.

Direktør Ernst Larsen, fra Københavns Kommunes direktorat for

På vej til skole.

børne- og ungdomsværn, sagde den 24. sept. 1975 på et offentligt møde om Christiania at: »Det er toppunktet af enfoldighed, når visse politikere tror at det er Christiania der skaber problembørnene, *de er skadet dér hvor de kommer fra*«.

De børn der i Christiania finder et tilholdssted kommer fra ødelagte familier og dårlige institutioner hvor de ikke har kunnet finde kærlighed og tryghed, og de har på deres flugt og higen efter det de mangler, kun valget imellem de sorte områder på Vester- eller Nørrebro, og så Christiania.

I disse sorte områder bliver de hurtigt misbrugt af og opsuget i det kriminelle milieu, hvorfra der næsten ingen veje fører tilbage.

Dir. Ernst Larsen sagde videre: »at når man forarges over Christiania, overser man at samfundet i generationer har accepteret meget værre milieuer mange andre steder i storbyområdet«.

I Christiania er det anderledes. Her er det muligt — omend naturligvis meget svært — for socialforsorgen at få kontakt med børnene og det er

lykkedes ved et enestående dygtigt og tålmodigt arbejde at bringe over 200 børn tilbage til en meningsfyldt og relativt harmonisk tilværelse udenfor Christiania.

Den barske realitet er faktisk, *at uden Christiania havde disse børn været fortabte.*

Christiania forlanger at alle der bor der, skal tilmelde sig folkeregisteret, og langt størstedelen gør dette.

Tilbage står en del beboere, som heller ikke før deres ophold på Christiania har villet lade sig registrere, fordi de nærer en indgroet mistillid til myndighederne. Christiania vil ikke presse disse mennesker til at lade sig registrere, idet man risikerer at deres mistillid også rettes mod Christiania.

Et af eksemplerne på fællesaktiviteterne: Badehuset, hvor man kan få bad og sauna for tre kroner.

Hvordan er de sanitære forhold?*

Ifølge forsvarsministeriets opgivelser skulle der være 155 toiletter på området. En del af disse toiletter er dog blevet ødelagt af klunsere kort efter militærets udflytning. Beboerne har selv medvirket til at istandsætte en del af de ødelagte toiletter samt repareret kloakpumpen og andre overordnede anlæg. Herudover arbejder man med at opstille fællestoiletter, der fungerer efter formuldningsprincippet — de såkaldte multrum.

*Oplysningerne her og i de følgende afsnit er citeret fra informationshæftet: »Støt Christiania«, der blev udgivet i maj 1974 af en kreds af interesserede for at modarbejde myndighedernes planer på det tidspunkt om at jævne størstedelen af Christiania med jorden.

Renovationen har været et problem, men fungerer nu stort set tilfredsstillende. Fristaden har sit eget renovationsvæsen, der sørger for at affaldet bliver kørt til forbrænding på Amagerværket. De enkelte beboelser betaler en fast afgift for at komme af med affaldet. Afgiften dækker udgifterne til transport og lønninger (10-12 kr. i timen).

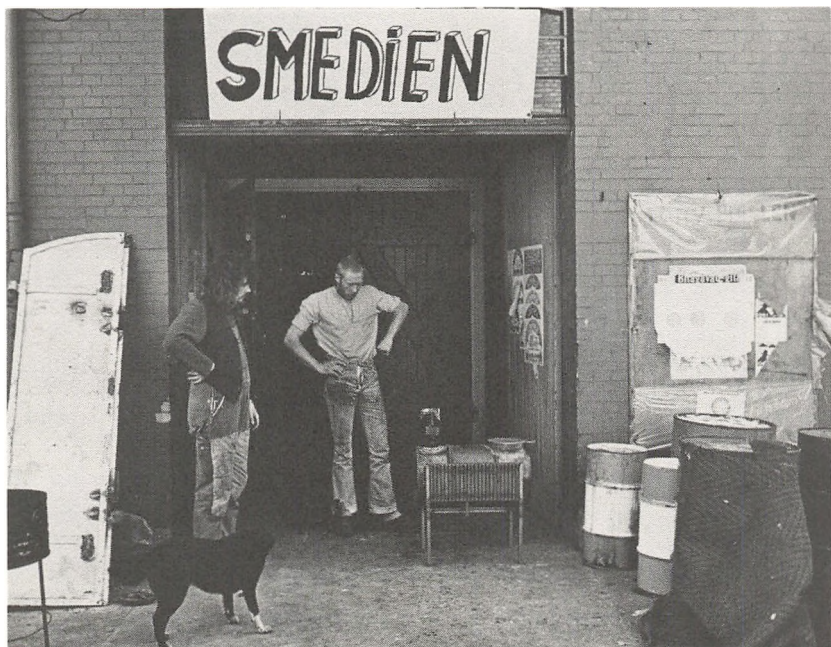
Flere steder ligger bunker af gammelt jern og murbrokker, der hidrører fra de mange istandsættelser. Disse bunker bliver for tiden samlet til opfyldninger og dækkes med jord, der senere plantes til.

Betaler man noget for at bo på Christiania?

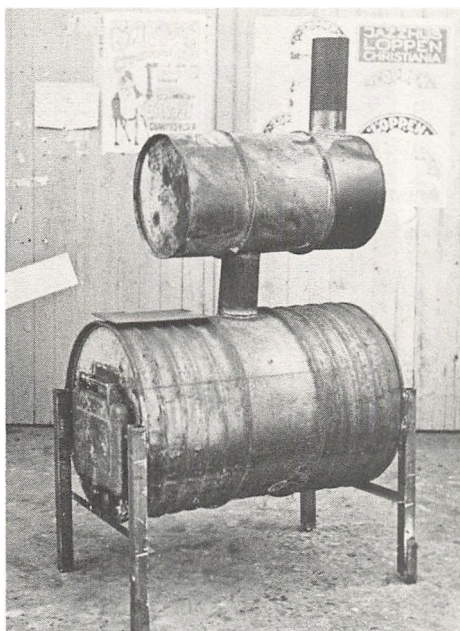
Efter aftalen med myndighederne skal hver beboer betale 50 kroner om måneden for elektricitet og vand. Da Christiania hverken har dommere, foged eller politi, har det været svært at få alle til at overholde betalingen. Man må begrænse sig til at appellere til den enkelte om at føle et ansvar over for fælleskabet. I 1973/74 er der dog indbetalt dobbelt så meget til forsvarsministeriet som det foregående år. En kraftig forøgelse, som siger noget om udviklingen i fristaden.

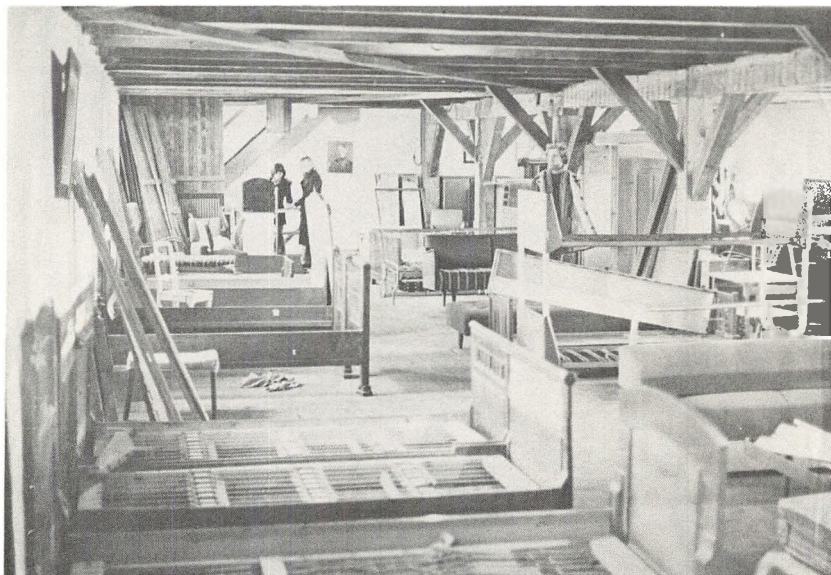
Er Christianias virksomheder momsregistrerede?

I mange af Christianias bygninger er det lykkedes beboerne at igangsætte forskellige aktiviteter, såsom loppemarked, smedie, læderværksted, keramikværksted m.m. Flere af virksomhederne beskæftiger mennesker, som ikke har kunnet finde arbejde andetsteds. Aktiviteterne er groet frem af det specielle miljø, der kendetegner netop fristaden. Arbejdet kan give dagligdagen mening og lidt penge til at klare sig for. Ombudsmanden har i en erklæring påpeget, at der er mulighed for fritagelse fra moms, hvor specielle forhold taler for det. Finansministeren har dog besluttet at se bort fra denne mulighed. Fra 1. januar 1974 har Christianias virksomheder derfor været momsregistrerede.

I Smedien laves bl.a. varmeovne af gamle olietønder, som bruges over hele Christiania.

Christiania har en omfattende plakatsbyproduktion på silkestrykkeriet i Fabrikken.

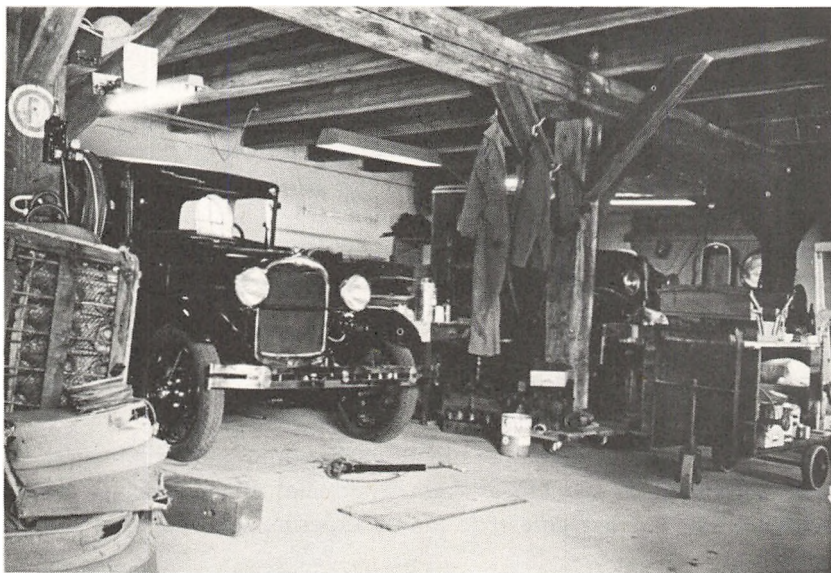
På Loppemarkedet sælges møbler, husgeråd etc., som er gjort i stand til genbrug.

Nogle christianitter er i gang med at bygge en båd af beton i Den grønne hal.

En veteranbilkub fra Christianshavn holder til i Loppemarked-bygningen.

Christianias betydning for det omgivende samfund

Vi skal først kort se på om det er rigtigt — som mange vist tror — at Christiania »nasser« på samfundet.

Da Christiania blev »besat« var *bygningerne* forlængst betalte og afskrevne og man havde tænkt sig blot at lade dem forfalde, så der er ikke tale om nogen udeblevet husleje, men tværtimod om en gratis vedligeholdelse.

M.h.t. *grundarealerne* har staten, ved at binde sig til idé-konkurrencen, hvis resultat meget vel kan blive at arealet udlægges som offentligt rekreatiomsområde, på forhånd accepteret muligheden af de omkostninger et sådant område giver, så det medfører altså ikke extra omkostninger at lade Christiania blive hvor det er.

Det offentlige forsørger ikke alle Christianias beboere, som mange måske tror. De fleste forsørger sig selv.

Ca. halvdelen af Christianitterne har arbejde udenfor og klarer sig selv. Resten består af folk, der læser eller er i lære eller klarer sig ved at arbejde i en af Christianias virksomheder. *Meget få får socialhjælp*. Det viser oplysninger fra socialkontorerne. Christiania ønsker at klare sig selv. Mange af de unge, der tidligere var henvist til socialhjælp fordi de ikke kunne klare et hårdt arbejde i produktionen, arbejder nu i Christiania. De tjener mindre, men nok til ikke at ligge det offentlige til byrde.

Så kommer vi til spørgsmålet om Christiania er, eller vil kunne blive til nytte for det øvrige samfund.

Det mener jeg absolut.

Vi er her ved Christiania-problemets kerne, og her ligger også grunden til at jeg som udenforstående har blandet mig i debatten.

Da det formentlig ikke står offentligheden klart på hvilke områder Christiania fungerer som et stor-skala experiment, til gavn for det danske samfund, skal jeg her gøre rede for de eksperimenter, der rent faktisk foregår.

Det drejer sig i det væsentligste om:

1. Et almennyttigt socialt experiment med alternative samlivs- og samfundsformer.
2. Et praktisk økologisk forsøg med de foranstaltninger alm. mennesker (i modsætning til industrien) kan træffe for at modvirke forurening og rovdrift.
3. Et forsøg på at afkriminalisere en del af den københavnske ungdom, der ellers ville være fortabt.

Endelig bør det erindres at Christianitterne ved deres besættelse og brug af området, har gjort opmærksom på dets betydning som rekreativt område for hele Christianshavn, og åbnet mulighed for at planerne herom kan nå at blive realiseret inden Kommunen lægger sin klamme hånd på området.

Det sociale experiment

Der sættes i dag, fra mange sider, spørgsmålstegn ved fortrinligheden af de trivselsforhold m.m. som vort nuværende kapitalistiske system byder indbyggerne i den vestlige verden og mange mennesker søger at finde frem til bedre (alternative) samfundsmodeller.

Situationen er vel i dag den, at vi er ved at have nok af utopier, -ismer eller hvad de *teoretiske* nye samfundsmodeller nu hedder, men vi mangler at udføre praktiske forsøg med dem for at konstatere deres fordele og mangler, inden vi kaster os ud i at ændre hele samfundet.

Der har været mange tilløb til sådanne eksperimenter også herhjemme i de senere år: Storfamilier, produktionskollektiver, diverse ø-lejre, Projekt Hus, Frøstruplejren, Fjordhøj-grupperne, Poul Bjerres kollektiv-landsby i Krejbjerg osv., men selv om de som regel har givet lovende resultater, har materialet været for småt til at man derudfra kunne drage konsekvenser, der kunne praktiseres i samfundsmålestok.

Her har Christiania sin plads og sin berettigelse.

Christiania er et — selv i verdensmålestok — enestående drivhus for eksperimenter med nye samlivsformer, som vi — som socialt foregangsland — kan være stolte af, og som vi af al magt bør støtte.

Det er et fælles kendetegn for majoriteten af Christianias beboere at de er utilfredse med trivselsforholdene i det kapitalistiske system, med stor

Ikke alle forstår det samme ved et veldækket bord.

åbenhed overfor alternative muligheder, men uden på forhånd at have bundet sig til nogen speciel -isme, og der er derfor alle chancer for at experimentet bliver netop så alsidigt som det bør være.

De mange — der ikke har haft lejlighed til selv at sætte sig ind i forholdene — og som kun kender sagen fra pressens ofte forargede beskrivelser, vil måske tvivle på at der kan komme noget som helst ud af dette experiment.

Når man erindrer, hvor forskellige Christianitterne er, og hvor belastet hele milieuet er, er det imidlertid næsten utroligt, at det på den relativt korte tid der har været til rådighed, faktisk er lykkedes at skabe et varmt og frodigt samfund, hvor der hersker mere lov og orden end mange andre steder i København.

Et godt eksempel på frodigheden og kreativiteten i Christiania er Solvognen. Selv om dette utraditionelle teater har sat mange spørgsmålstegn ved veletablerede ritualer og tabuer m.m. og derfor udsat sig for megen forargelse og kritik, er der ingen tvivl om at det har betydet en

radikal fornyelse, af vores efterhånden noget stivnede teatertraditioner, som vi alle efterhånden vil få megen glæde af.

Det er åbenbart at vi har brug for eksperimenter, der kan vise veje til at forbedre vores »velstand uden velfærd«, og selvfølgelig har vi som verdens fjerderigeste land råd til at betale de ubetydelige omkostninger.

Socialrådgiver Tine Bryld, der siden Christianias start har været Socialministeriets tilsynsførende for området, sagde på et offentligt møde den 23. sept. følgende om Christiania som socialt experiment:

»Nogle vil ikke anerkende Christiania som andet end en social nødløsning, fordi man mener det er en ghetto for sociale klienter. Vi skal ikke stræbe efter ghettokvarterer, men vi har allerede tusinder af dem. Dele af Nørrebro er en ghetto, dele af Vesterbro, dele af betonbyerne syd for København for slet ikke at tale om rigmandsghettoerne oppe mod nord. Det væsentlige er, om en ghetto eller et kvarter som Christiania og Christianshavn har styrke og kraft til at gøre begrebet ghetto til noget anderledes — noget udfordrende og spændende? At gøre kvarterets indbyggere til aktive i stedet for opgivende og passive — at gøre dem bevidste og ikke bevidstløse — at gøre dem levende og ikke døende —. Det er opgaver, Christiania på mange måder *har* løst — på trods af fattigdom og magtesløshed«. —

»Mange spørger — hvad er der egentlig kommet ud af det sociale eksperiment? Det vil være fristende at svare, at Christiania aldrig har fået en reel chance, fordi truslen om øjeblikkelig lukning og udsmidning har ulmet under såvel Brøndums regime som Orlas. Og alligevel har usikkerheden, de usaglige angreb, politikernes laden hånt om de mest positive løfter, som f.eks. udskrivning af idékonkurrencen og politiets åbenbare interesse i at fremstille Christiania som en stor kriminalitetsrede, været frugtbar og spændende for alle, der har interesseret sig for dette modsætningsfyldte område. Eksperimentet har for mig været at opleve den dialog, angrebene på Christiania har medført — selv de mest passive og modløse har forstået en del mere af samfundet og de kræfter, der styrer os, end mange politiske foredrag kan forklare. På deres egen krop har de følt, at samhørighed er andet end en floskel — at kamp er andet end at slå en betjent i maven — og mest af alt — at isolation er dødsensfarlig.

Christiania må leve med kriminalitet, udbyttere og social elendighed. Det gælder osse andre kvarterer i København og det øvrige land. Forskellen — og fejlen — er blot, at Christiania fremstår som stort set det eneste område i landet med disse problemer. Myten om de mange stoffer og stofmisbrugere, om de mange socialkontorklienter m.v. er og bliver en myte. En belastende myte. Der er måske 2000 junkier i hele København. Heraf har Christiania max. 20. Socialkontoret melder ikke om alarmerende tal, men politiets petistatistikker svinger sig op i astronomiske højder, fordi man stort set ligger på lur efter enhver, der blot kunne se ud til at være politiguf.

Andre postulerer, at Christiania koster samfundet urimeligt mange penge, fordi slynglerne ikke betaler for deres el og vand, eller ikke betaler moms. Jeg er enig i, at der har været betalt dårligt, men jeg har osse set, hvordan der til stadighed er blevet stillet krav til folk om at betale. Flere og flere forstår nødvendigheden af at betale for de goder, de får, men det er nødvendigt at understrege, at mange af dem, der undlader at betale, heller ikke ville betale husleje, hvis de boede uden for Christiania. Nogle fordi de har været umyndiggjorte hele deres liv og intet forhold har til ansvar og forpligtelser, andre fordi de ikke er i stand til det. Kun en meget lille gruppe har et ideologisk forhold til det ikke at betale. Desværre må jeg komme med et tarveligt argument, som jeg egentlig ikke ønsker at benytte, men som altid tager kegler i disse for landet så sorte tider: Det er langt billigere at have nogle af de ikke-betalende i Christiania, simpelthen fordi vi sparer institutionspladser. Hvis vi regner med, at omkring 100 ville være på institutioner, hvis Christiania ikke fandtes, sparer vi 10.000.000,- om året ved at have dem i Christiania. Når jeg finder dette argument tarveligt, er det fordi mange ofte opfatter det som ensbetydende med, at vi blot kan lade folk sejle i deres egen sø og dermed undlade at hjælpe.

Det spændende i diskussionen omkring behandling af f.eks. stofmisbrugere eller kriminelle, er hvorvidt Christiania har betydet et alternativ til behandlingsinstitutionerne, hospitalerne og fængslerne? Hvad har det betydet for den enkelte at leve i et meget belastet og samtidigt varmt miljø, som Christiania er?»

Christiania som afkriminaliserende institution

Det er mit indtryk at store dele af den danske befolkning nærer vildt overdrevne forestillinger om usædeligheden i Christiania og som man indbilder sig er arnested og yngleplads for alskens kriminalitet, handel med hårde stoffer og jeg ved ikke hvad, og hvorfra man tror kriminaliteten vil brede sig til det omliggende samfund, hvis man ikke hurtigst muligt får lukket hele bulen.

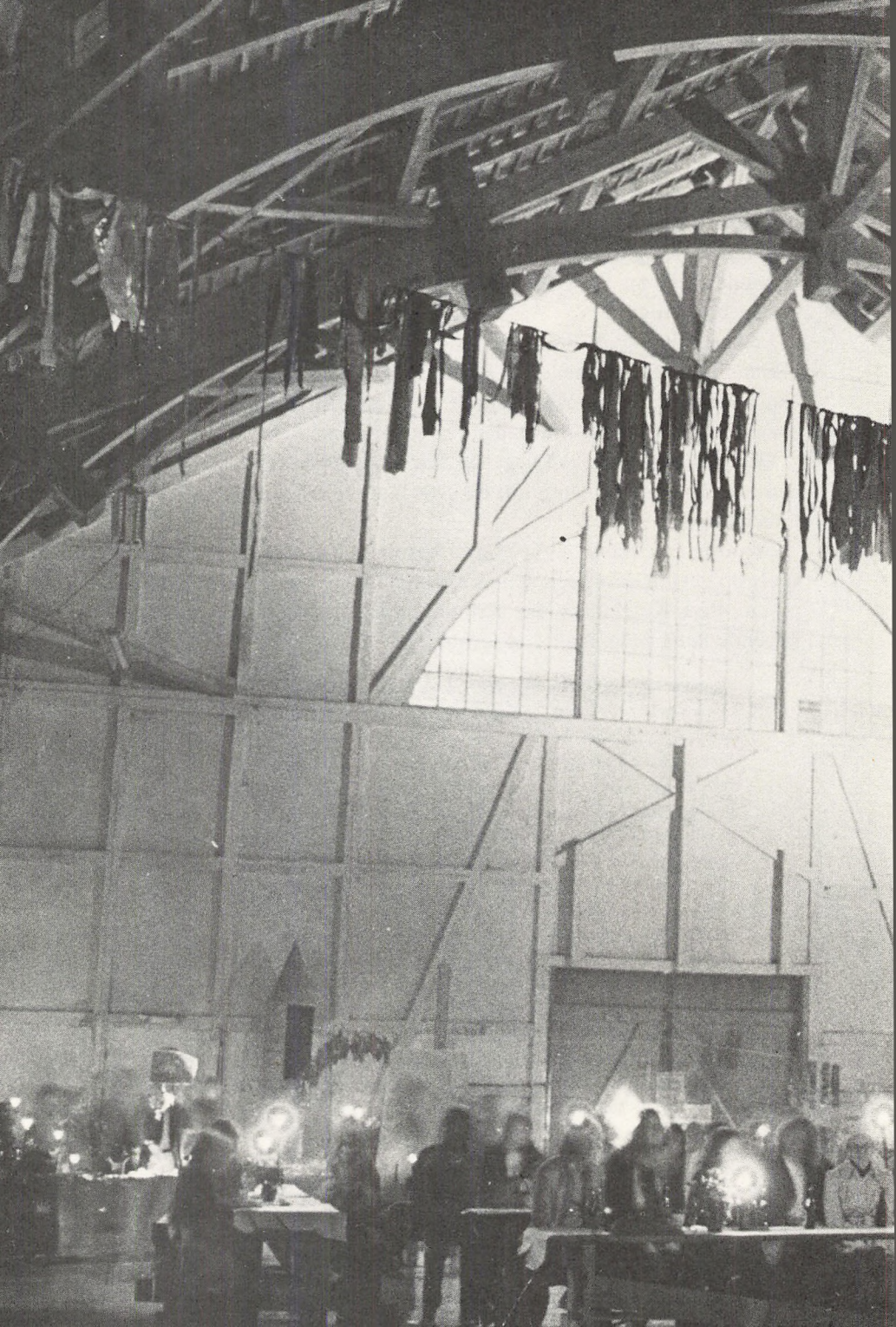
I betragtning af at Christiania i begyndelsen virkede som en magnet på alle mulige småkriminelle, og narkotikahandlerne svømmede som fisk i vandet derude, er det overraskende at kriminaliteten ikke er større, men snarere mindre end andre steder i Danmark.

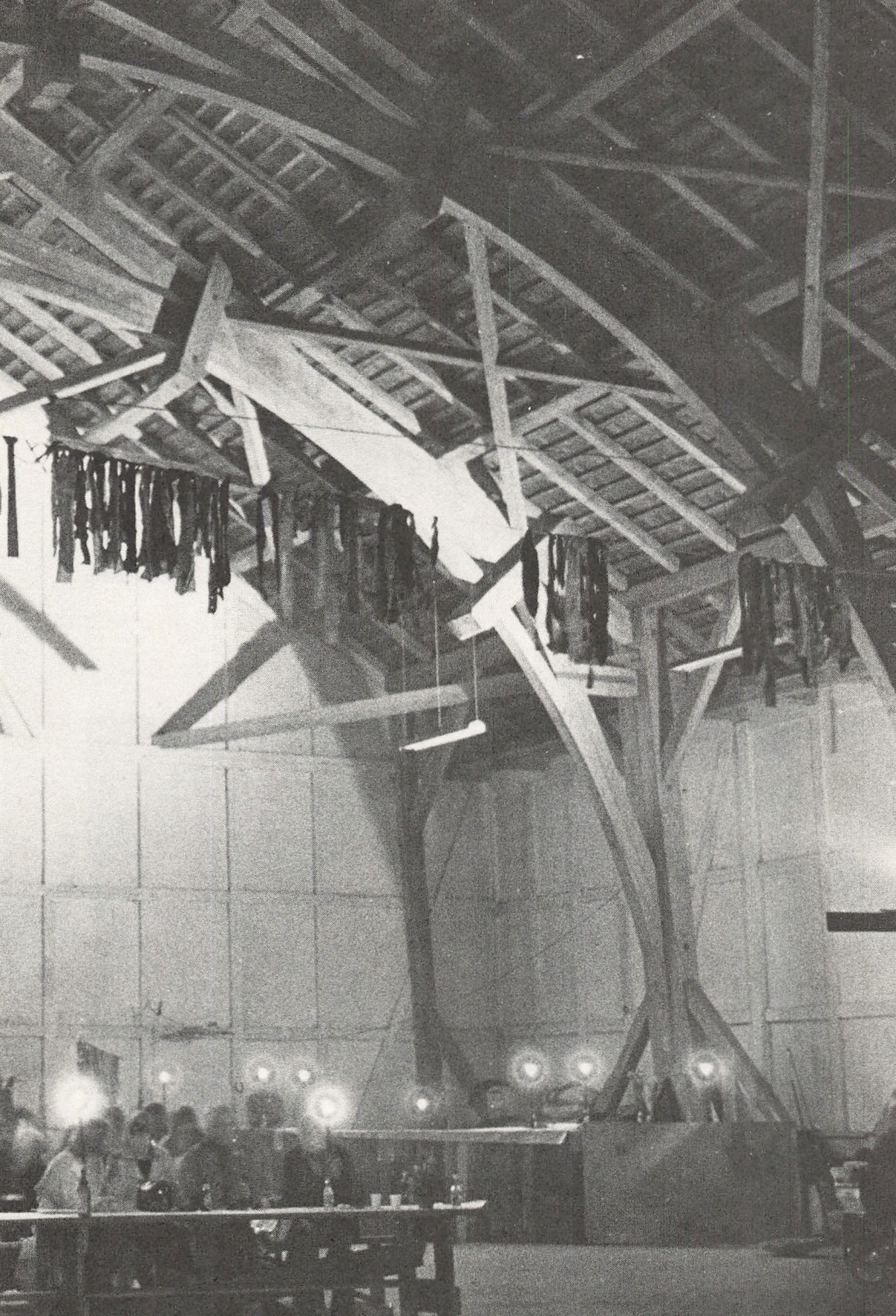
De kriminelle kan ikke begå sig her, hvor solidariteten er langt større end i det omgivende samfund, og hvor man hele tiden ved hvor man har hinanden.

For at få en virkelig sagkyndig vurdering af forholdene, har jeg forelagt spørgsmålet om kriminaliteten i Christiania for lektor i kriminologi, cand. psych. Berl Kutchinsky fra Kriminalistisk Institut, og gengiver i det følgende hans bedømmelse af forholdene.

»Hvad enten politikerne vil anerkende det eller ej, så er og bliver Christiania et enestående socialt eksperiment, der har vakt opsigt og beundring verden over, ikke mindst blandt udenlandske kriminologer, der har besøgt Danmark og Fristaden. Det helt specielle ved Christiania er, at det er et fristed for unge, der af mange forskellige årsager — mest fordi de har fået en forbandet dårlig start på tilværelsen med en barndom der består af en serie kærlighedsløse institutionsophold — ikke kan klare ræset i det moderne bysamfund. At stå af ræset i nutidens Danmark er stort set ensbetydende med i bedste fald at hutle sig igennem med en invalidepension, i værste fald at hoppe fra institution til institution, herunder fængsler. Under alle omstændigheder betyder det social og psykisk nedtur, reduceret menneskeværd i andres og egne øjne. I Christiania kan den slags »afvigere« klare sig glimrende: Dels kan de køre i det tempo der lige præcis passer dem, dels bliver man der accepteret som den man er her og nu, en fuldgyltig medskabning af kød og blod, og ikke et omvandrende generalieblad med fortidens synder og nederlag og så og så mange procent invaliditet opnoteret. I Christiania kan en social taber blive til en vinder, en narkoman til en der hjælper med at nedtrappe andre.

På næste side: Musik og teater er en vigtig del af Christianias liv. Den store, smukke Grå hal har været rammen om mange arrangementer.

Solvognen.

Under NATO-ugen i foråret 1973 oprettede Solvognen en hær på 80 mand, der dagligt lavede teater i gaderne. Størstedelen af de medvirkende boede i militærtelte på Christiania for at leve sig ind i rollen som NATO-soldater. Billedet er fra en cabarat, der blev opført i lejren.

Fellinisk stemning omkring Solvognen.

Ifølge moderne kriminologiske teorier er det »at blive kriminel« eller »blive afviger« ensbetydende med at få sat et stempel, et brændemærke på sig fra omgivelsernes side. I det »normale« samfund er dette stempel praktisk taget uafvætteligt, derfor er tilbagefaldsprocenten så enormt høj, f. ex. for unge, der har været i fængsel (op imod 80% vender tilbage til fængslet). Christiania er et sted hvor dette stempel har en chance for at forsvinde. Derfor betragtes det med rette som et enestående, spændende og positivt socialt eksperiment, der burde være en model for lignende eksperimenter ikke blot i andre byer her i landet, men også i udlandet.

I visse — men stadig mindre — dele af befolkningen er der skræk for Christiania. — Man har en vag fornemmelse af, at det er en yngleplads for kriminalitet, hvorfra smitten kan brede sig over hele København. Denne skræk er forståelig, den har nemlig sin rod i historiske forhold. Lige siden oldtiden og langt ind i nyere tid fandtes der i udkanten af enhver større by, i reglen lige uden for bymuren, hvis en sådan fandtes, et mere eller mindre præcist afgrænset kvarter, hvor samfundets udskudte — sindslidende, blinde, syge, spedalske, invalider af alle slags, eller bare fattige mennesker holdt til. Når de »holdt til« dér, var det naturligvis fordi det var forbudt dem at opholde sig andre steder, især efter mørkets frembrud. Da der ikke fandtes socialhjælp, var de henvist til at ernære sig ved tiggeri, tyveri og prostitution. Skrækken for dette »pak«, »bærme«, der efter tidens tro kun havde deres egen ondskab — eller guds vrede, hvilket omtrent kan komme ud på ét — at takke for deres ulykke, har holdt sig lige op i vor tid.

Nogle tror, mere eller mindre ubevidst, at Christiania er sådan et sted. Det er det ikke. Det er lige det stik modsatte. Det er for øvrigt påfaldende, at i selvsamme måned hvor Christiania blev oprettet (sept. 1971), holdt kriminaliteten i København — der ellers havde været i kraftig stigning siden tresserne — op med at stige. Den holdt sig siden nogenlunde stabil, og nu er den ovenikøbet ved at falde. Skønt (eller fordi?!) Christiania stadig lever i bedste velgående ...»

Det er en kriminologisk verdenssensation at Christianitternes moral og det stærke sammenhold der er imellem dem, har kunnet præstere dette resultat, og det skaber mildest talt forvirring iblandt politikere og embedsmænd, der netop har baseret deres modstand imod Christiania på den stik modsatte opfattelse.

Hvad gør disse mennesker så?

Ifølge en kronik af Ebbe Reich Kløvedal i Politiken den 25. maj 1975, gør man det ganske simple at man under stort anlagte politirazziaer mod de mest stof-inficerede miljøer i de kondemnerede ejendomme på »broerne«, opfordrer folk til at flytte ud til Christiania.

Reich siger ordret videre herom:

Indtil nu har de fleste, der er blevet udsat for denne uniformerede reklamekampagne for Christiania, været fornuftige nok til at betakke sig. For de har regnet ud, at det ikke er fordi politiet under dem lidt fred og ro i grønne omgivelser, at det anbefaler stedet. Det er tværtimod for så meget desto voldsommere at kunne svinge sin lange, knippelbevæbnede arm mod fristaden, når »de kriminelle« først er flyttet derud. Til den tid vil Blågårds Plads være som Eremitagen i sammenligning med Christiania, hvis politiets anvisninger følges.

Det økologiske experiment

I store dele af den vestlige verden er man så småt ved at blive klar over nødvendigheden af en nedtrapning af vores forbrug, forureningens ødelæggende virkninger osv. men det er hidtil gået ret så langsomt med at omsætte disse erkendelser i handling.

Det må derfor noteres som endnu et plus ved Christiania at det økologiske bevidsthedsniveau overalt er meget højt.

Selv om det naturligvis også har økonomiske årsager sætter man en ære i, og har stor fornøjelse af at *genbruge* mange af de ting som det øvrige samfund strør om sig med som spild.

For nylig har man etableret snedker- og polstrer-værksteder til reparation og genbrug af møbler, bilreparationsværksted, smedeværksted osv., hvor også folk udefra kan henvende sig.

Man eksperimenterer endvidere med anvendelse af latrin til gødning, under betryggende hygiejniske former, som alternativ til den almindelige praxis hvor disse værdifulde gødningsstoffer går tabt, tillige med en urimelig mængde godt drikkevand.

Man har eksperimenteret med sol- og vindenergi, og hvis man får lov at fortsætte efter 1. april 1976 vil disse forsøg blive omsat i stor-skala anlæg.

I en situation hvor Industrien (som naturligvis er den største økologiske trussel) synes mere end uvillig til at nedtrappe sit råstofforbrug og sin forurening, og klarere sig med lapperier der stort set betyder endnu mere rovdrift, er det af stor betydning at der gives almindelige mennesker mulighed for (med de mange midler de trods alt har til rådighed) at praktisere en økologisk livsførelse, og resultaterne vil hurtigt smitte af på det øvrige samfund, og efterhånden også på Industrien.

Man eksperimenterer også med vindkraft til el-produktion.

Christiania som rekreativt, kulturhistorisk område

Dagbladet Politiken oplyser på forsiden med store typer den 3. juni 1975 at miljøminister Helge Nielsen med regeringens billigelse i løbet af efteråret vil forelægge et lovforslag i folketinget om landsplanlægning, af hvilken det bl.a. fremgår at Danmarks tre største byer, København, Århus og Odense nu ikke må blive større. Bladet skriver:

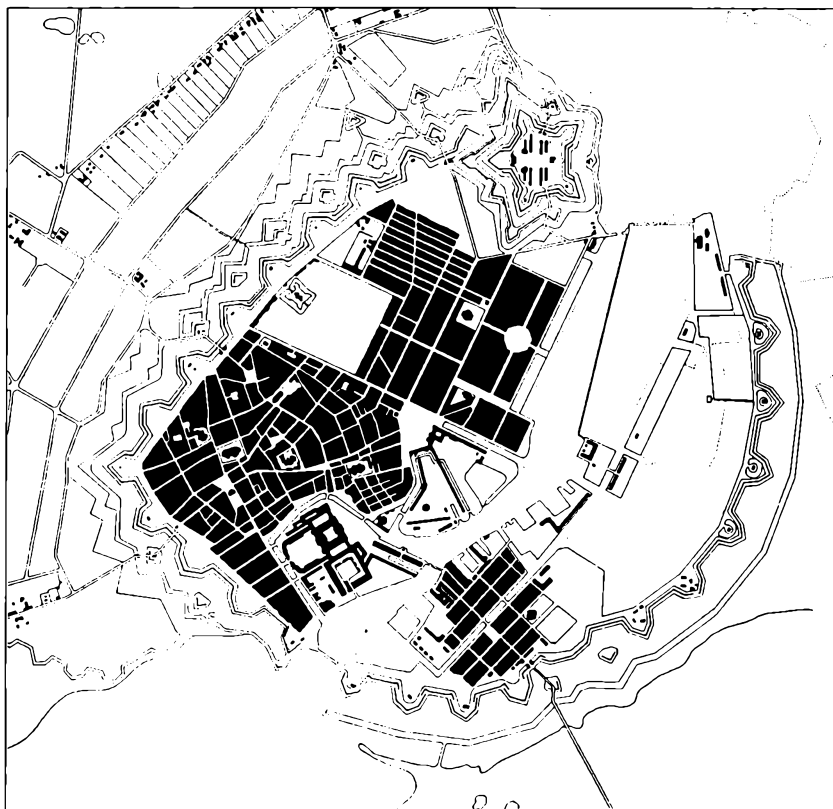
»Begrundelsen er to-sidig: For det første vil fortsat tilvækst i befolkningen i de tre storbyområder svække muligheden for at lede udviklingen ud i det øvrige land. Og for det andet vil en fortsat tilflytning til København, Århus og Odense ødelægge hverdagen for de mennesker, der bor i byerne. Forureningen vil tiltage og boligerne blive dårligere at bo i på grund af manglende luft og lys«.

Det var vel også en erkendelse af denne art der fik Folketinget til at bremse bebyggelsen på de inddæmmede arealer imellem Amager og Sjælland.

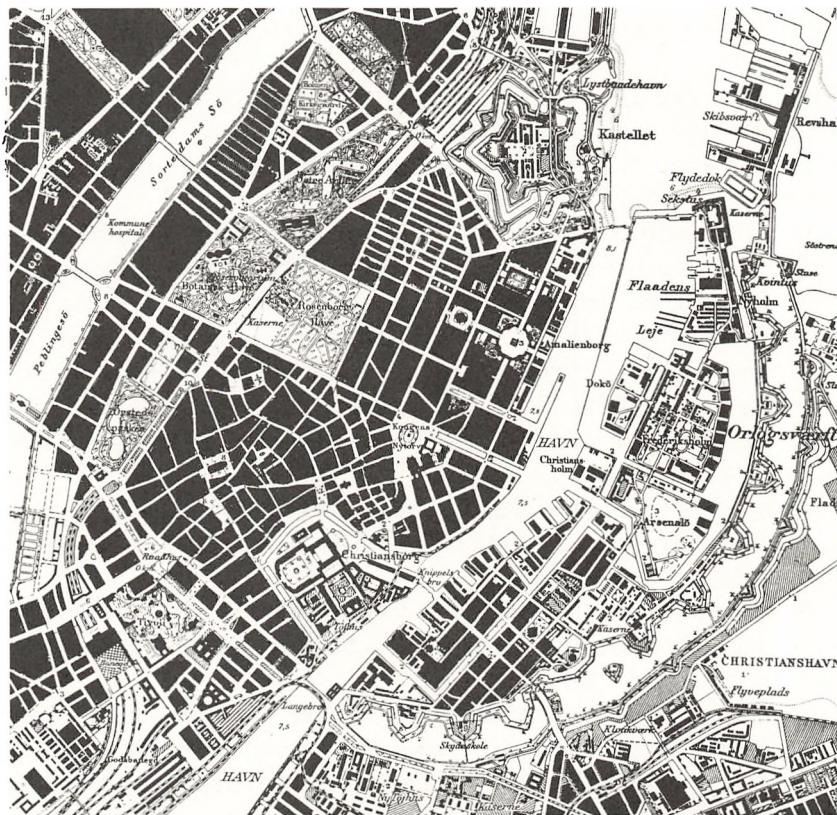
Ikke desto mindre vedtog Københavns Borgerrepræsentation kort efter (den 25. juni 1975) en dispositionsplan for Christianshavn hvorefter området i fremtiden skal rumme 10.000 mennesker, hvad der bl.a. nødvendiggør en kraftig bebyggelse af Christiania området, der for tid og evighed vil ødelægge de rekreative muligheder og de kulturhistoriske værdier.

Christianias historie

For at give et indtryk af hvad det egentlig er for en kulturarv der gemmer sig i Christiania området, og som man nu pga kortsynet kommunal griskhed er ved at ødelægge, bringes en kort historisk oversigt. Den omhandler først hele områdets topografiske oprindelse og voldenes tilblivelse, som er hentet fra den af Stadsingeniørens Direktorat i 1947 udarbejdet oversigt: København fra Bispetid til Borgertid, og derefter omtales bygningernes historie, som er klippet fra »Støt Christiania«-avisen maj 1974 side 6 og 7.

Kort no. 2 i ca. 1 : 40.000 visende København i 1750. Voldene på Sjællandssiden som blev påbegyndt i begyndelsen af 1600-tallet er nu fuldt udbyggede fra Kastellet inord til Vester-voldgade i syd-vest. På Amagersiden er de volde som Chr. IV anlagde rundt om Christianshavn ført videre imod nord-øst og når nu helt op til Kvintus. Flådens leje og marinstationen er så småt påbegyndt. Bybebyggelsen indenfor voldene, der helt omslutter byen, fylder næsten arealet helt ud, bortset fra Rosenborgs meget store have og området nord for Nyboder.

Kort no. 3 i ca. 1 : 40.000 visende København i 1935. Indtil midten af 1800-tallet beholdt København stort set det omrids fra 1750 der er vist på kort no. 2. I slutningen af 1800 blev presset for stort, og samtlige volde imod syd, vest og nord sløjfedes for at give direkte forbindelse til de nye bydele: »broerne«, der anlagdes udenfor søringen.

Kun enkelte spredte rester af voldanlæggene kan endnu ses i Østre-anlæg, Botanisk have og Ørstedsparken, der tilsammen kun dækker et areal på mindre end en fjerdedel af det gamle voldterrain.

Kun voldene på Amagersiden er endnu den dag i dag så godt som intakte.

Områdets topografiske historie og voldenes tilblivelse

Indtil Chr. den IV's tid, lige før år 1600, var der på det sted hvor Christianshavn og Marinestationen nu ligger, et ca. 1.5 km bredt vandbælte imellem Slotholmen og Bremerholmen på nord-vest siden og Amagers kyst på syd-siden, med en ret dyb sejlrende i midten.

Omkring 1650 havde Chr. den IV lavet en kunstig ø, og fuldenet opførelsen af den centrale del af Christianshavn med et selvstændigt voldanlæg. De omliggende områder var i alle retninger åbent vand. Kun imod nord-vest var der en bro til København, hvor den nuværende Knippelsbro ligger, og imod syd-øst til Amager hvor Ravelinen nu ligger.

I de følgende 100 år blev Christianshavns indre vold forlænget imod nord, og Nyholm og dele af orlogsværftet anlagt som det fremgår af kort nr. 2 fra 1750.

I begyndelsen af 1800-tallet tilkommer Christianshavns ydre vold, og ved 1800-tallets slutning udfylder København og Christianshavn næsten helt området indenfor voldene.

Byens videre vækst måtte nu ske på det der kaldes »broerne«, og for at få nem adgang til disse nye bydele, sløjfede man hensynsløst samtlige volde nord, vest og syd for byen.

Som det fremgår af kort nr. 3 fra 1932 er der kun ganske få og uoverskuelige rester tilbage i parkbæltet: Ørstedsparken, Botanisk have og Østre anlæg, og disse tre parker udgør tilsammen arealmæssigt mindre end en fjerdedel af det gamle voldterræn.

Det er derfor en enestående kulturhistorisk chance at Christianshavns volde endnu er praktisk taget intakte og de bør derfor bevares, så vidt muligt som en del af et større grønt område som byen så vist ikke har for mange tilbage af.

Et sådant område vil være en harmonisk ramme om de pragtfulde gamle bygninger militæret har efterladt.

Bebyggelsens historie

Som det f.ex. kan ses af kort nr. 2 blev de første bygninger i Christiania området opført midt i bastionerne, og det ældste af dem er det store monumentale krudttårn fra 1688 i Wilhelms bastion, hvor nu også Christianias børnehus ligger.

Derefter skete der ikke meget i et halvt hundrede år. Først midt i 1700-tallet blev to lange smalle øer føjet til med arsenalanlæg og magasinbygninger som prægtige arkitekturværker. I 1780'erne udvidede man Nyholm og Frederiksholm til deres nuværende omfang, og endelig i 1830'erne opfyldte man til udvidelsen af Arsenaløen, som den ligger i dag.

Christianias areal var igennem disse halvandet hundrede år forblevet et mudret bagland til det gamle Christianshavn. De nærmeste naboarealer var Søkvæsthusets store havearealer, kirkegården til Frelzers kirke og et ubebygget overdrev, der tilhørte staden. Den første inddæmning af Christianias arealer — før militæret ankom — blev efter forsvarets kortmateriale at dømme anvendt af *den frie borgervæbning, en slags forløber for Christiania*, der her havde sin historiske tumleplads.

Første del af Bådsmadsstrædes kaserne blev anlagt på en del af disse arealer omkring 1835, og fra denne tid stammer den ældste af kasernebygningerne.

Efter 1860 blev borgervæbningens område inddraget under kasernen, og den store magasinbygning blev opført langs den nyanlagte forlængelse af Prinsessegade. Først efter 1870 med samlingen af marinens anlæg på Holmen og nedlægningen af Gammelholm som værft skete der en endelig opfyldning og regulering af arealet fra og med »Mælkevejens« område og nordpå til den nye Refshalevej, der nu blev adgangsvej til B & W's anlæg på den opfyldte Refshaleø.

Det sidst indvundne areal, som egentlig var marinens område blev delt mellem Kasernen og Hærens Laboratorium, hvis første anlæg var placeret i bastionerne, og hvis ældste bygninger er »Mælkebøtten« fra 1846-48 i Sophie Hedvigs bastion. Arealdelingen gav udviklingsmuligheder for begge anlæg, som derved fik hver sin hovedindgang fra henholdsvis Bådsmadsstræde og Refshalevej.

Christianias arealhistorie og udviklingen af det store kaserneanlæg og Hærens Laboratorium er et usædvanligt stykke af Københavns historie — både byplanmæssigt, arkæologisk og militærhistorisk.

Det falder nok mange for brystet, at så relativt få mennesker skal kunne disponere over et så stort område.

Men Christianitterne forbeholder på ingen måde området for sig selv. Man har i vid udstrækning søgt og fået kontakt med det øvrige Christianshavn, og området fungerer allerede i dag som rekreativt areal for *hele* bydelen.

Langgaden. Det er Børnemagts tøj, der hænger til tørre.

Et eksperiment med genbrug: man er i gang med at opføre et hus af brugte flasker.

Jeg vil her gerne henlede opmærksomheden på den næsten upåagtede konkurrence om arealernes bedst mulige anvendelse som Akademirådet udskrev i foråret 1974. Ved tidsfristens udløb i januar 1975 var der indkommet syv forslag hvoraf to blev prisbelønnede.

Det præciseredes i programmet at man ved opgavens løsning skulle tage både *byplanmæssige*, *arkitektoniske* og *socialpædagogiske* hensyn til områdets indpasning i bydelen Christianshavn.

Prisopgaven havde også et videre principielt sigte. Den var et oplæg til en samlet fysisk-forsorgsmæssig planlægningsopgave overfor en række af storbyens erkendte specifikke socialproblemer, og en efterlysning af et svar på hvordan den improviserede og tilhørsløse bosætning, der findes i enhver storby, kan indpasses og udvikles som en mere selvfølgelig bestanddel i et bymønster.

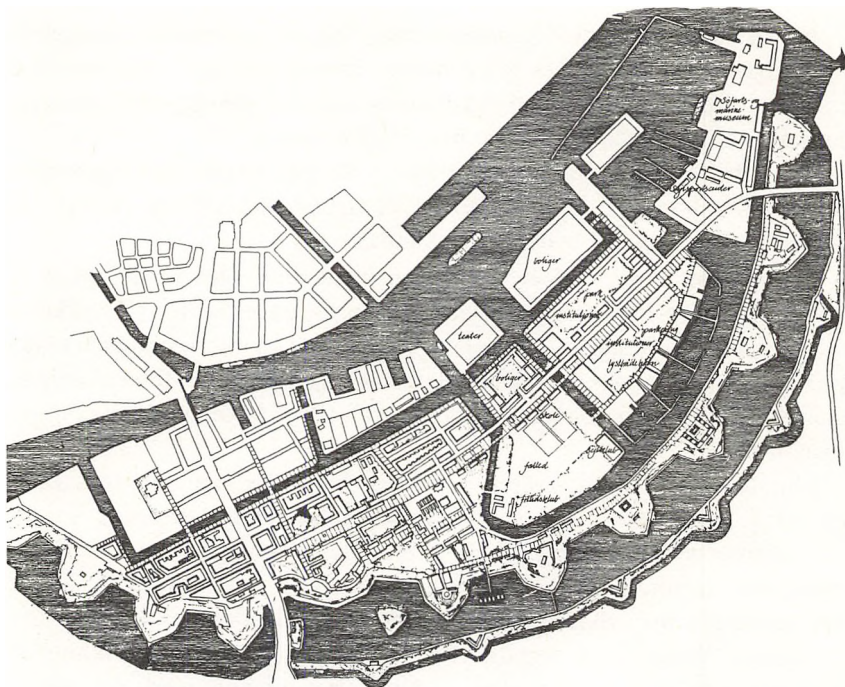
Christianias omdiskuterede tilstedeværelse som fænomen og fristad, er en art dokumentation for, at der findes andre hensigtsmæssige bosætningsformer end de som byggeindustrien i dag kan tilbyde, og at mulighederne for menneskelig samfundsdannelse ikke er udtømt med den problematiske byudvikling, som vi iøvrigt har indviklet os i.

Samtlige besvarelser forudsætter en opretholdelse og udvikling af fristaden Christiania i en eller anden sammenhæng med det øvrige Christianshavn. I flere projekter foreslås det at hele befolkningen på Christianshavn er medvirkende til udviklingen af Christiania som et særligt kvarter blandt andre kvarterer i bydelen. Der fremsættes flere delvis sammenfaldende forslag til bydelens underdeling i sådanne lokale kvarterer med delvis selvstyre i en række interne anliggender.

I den ene af prisvindernes, Per Midholms, forslag — der er skizzemæssigt gengivet på kort nr. 4 i ca. 1 : 20.000 — er en sådan opdeling klart gennemført.

Det er iøvrigt dette forslags hovedsynspunkt, at man ved en velovervejet rammeplanlægning vil kunne stimulere den interne virksomhed i Christiania og sikre områdets fortsatte existens og indpasning i bydelen. En sådan rammeplanlægning tænkes tilrettelagt sammen med socialgruppen i Christiania og i samarbejde med de social-pædagogiske myndigheder.

Dommerkomiteens kommentarer til Midholms projekt er gengivet på næste side, kort nr. 4.

Oversigtskort i ca. 1 : 20.000 af førstepristageren Per Midholms dispositionsforslag for fremtidens Christiania til den af Akademirådet i foråret 1974 udskrevne prisopgave.

Dommerkomiteen har givet følgende kort oversigt over vindernes forslag:

»De to prisbelønnede projekter foreslår samme trafikale hovedplan med tilkørsel til Christianshavn udefra alene gennem Torvegade og over Nyholm og med en forlænget Prinsessegade som en lokal stamvej i et fremtidigt Christianshavn, men uden gennemkørsel for andet end kollektiv trafik.

Tydeligst er dette forslag gennemarbejdet i *Per Midholms* projekt. Det er iøvrigt dette forslags hovedsynspunkt, at man ved en velovervejet rammeplanlægning vil kunne stimulere den interne virksomhed i Christiania og sikre områdets fortsatte eksistens og indpassning i bydelen. En sådan rammeplanlægning tænkes tilrettelagt sammen med socialgruppen i Christiania og i samarbejde med de social-pædagogiske myndigheder.

Nedrivninger og nybyggeri af særlige boliger — en kombination af kollegier og kollektivboliger — tænkes planlagt successivt blandt andet som led i en udvidet behandling af kriminelle og stofmisbrugere og som en fortsat forbedring af de fysiske rammer. Besvarelsen illustreres som en række bebyggelsesmæssige etaper i en sådan rammeplanlægning.»

Samtlige konkurrenceprojekter går ind for at Christiania området skal være rekreativt område for hele bydelen Christianshavn.

Staten bør derfor beholde arealerne, og sørge for disse planers gennemførelse.

Christianitten Richardt Løvehjerte har i Arkitekten nr. 14 1975 knyttet følgende kommentar til resultatet af arkitektkonkurrencen og Christianias fremtidsmuligheder:

»Når man planlægger Christianshavns fremtid, må man tage i betragtning, at det er et område med meget stor historisk betydning, og at arealerne Christiania og Holmen er fuldstændig enestående, idet det formodentlig er sidste gang i danmarkshistorien, at så store områder med en så stor og alsidig bygningsmasse frigives til planlægning.

Man kan sige, at de to områder falder ned fra himlen som en gave til Københavns beboere, da de jo altid har været hvide pletter på københavns-kortet, og offentligheden har været forment adgang dertil, siden de blev skabt af hævet havbund i slutningen af 1600-tallet.

Vi vil i korthed foreslå, at man giver Christiania til christianitterne, således at de får tryghed til at vokse sig sunde, stærke og inspirerende, og ikke som nu langsomt lever op til den selvopfyldende profeti om deres uværdighed.

Vi vil foreslå, at man gør Holmen til en statsanerkendt fristad for et nogenlunde repræsentativt udsnit af den danske befolkning, og at man starter planlægningen hurtigst muligt, således at man undgår unødvendige nedrivninger og demonteringer på Holmen.

Vi vil foreslå, at man giver bydelen Christianshavn udstrakt selvbestemmelse, samtidig med at man deler København op i bydele (eventuelt *før* man deler resten af København op, så man kan drage nogen erfaringer).

I øvrigt vil vi foreslå, at man begrænser de sidste hændende aktiviteter i Københavns inderhavn, så denne kan frigives til småbådssejls og leg i forbindelse med en åbning af Christianshavns voldgrav, Holmens kanaler, Nyhavn, Christiansborg kanal, byggeri i Sydhavnen (af det udenrigsministerium der ellers skal ligge på Christianshavn og give forøget trafik), og på Vestamager, hvor der er rig mulighed for en kombination af kanaler og rekreative områder. Dette kunne give en københavnerbegivenhed i retning af »Lej en båd og tag ungerne og frokosten med« eller »Lad kondicyklen stå, tag en kajaktur og stress af fra Nyhavn gennem Christianshavns voldgrav og tilbage igen«.

Som prikken over i'et vil vi foreslå, at man fjerner Torvegadæmningen og rekonstruerer den gamle ravelin og broerne, så man får en fornemmelse af voldanlægget uden at være historiekyndig. Størsteparten af trafikken kan ledes udenom og gennem en tunnel under havnen ved B & W«.

Hvorfor ville Folketinget lukke Christiania?

Hvad var det for grunde der under den meget lange og ofte forvirrede folketingsdebat den 10. april 1975, fik tinget til at beslutte at experimentet Christiania skulle bringes til ophør senest den 1. april 1976?

Professor Steen Ejler Rasmussen, som jo ikke er nogen ungdommelig fusentast, og hvis dømmekraft man har den største respekt for, siger i en kronik i Politiken den 8. maj 1975 ligeud at når magthaverne vil udslette Christiania, så er det ganske simpelt fordi: *»man ikke vil finde sig i mennesker, der ønsker at leve i et friere samfund.«*.

»Fristaden Christiania er ingen søndagsskole, men en sammenløbet flok af højst forskellige elementer. Ud af den er opstaaet en kras og levende virkelighed, der maa byde mange mennesker imod. Men det spændende er, at netop ved at slippe mennesker fri, som naar man lukker indespærrede dyr ud, og lade dem leve uden andre skranker end dem samværet med andre sætter, opstaa der et mere og mere organiseret samfundsliv, hvor mennesker kommer hinanden ved. Der er narkomaner, der bliver stoffri, børneværnsbørn, der lever op. ...

Men hvorfor vil man absolut ødelægge det lille samfund, der ikke skader noget menneske?

Anklagerne mod det er vist i det væsentlige følgende: det bestaar af mennesker, der har taget sig selv til rette ved at rykke ind i de bygninger hæren havde forladt, kredsen rummer narkomaner og forbrydere og andre asociale elementer, der ikke vil følge samfundets normale love, og de nasser paa samfundet ved at bruge elektricitet og vand uden fuldt ud at betale, hvad det koster. Især det sidste har spillet en rolle i den politiske agitation. De millioner som man ellers koster paa sociale foranstaltninger og som man her sparer, dem fatter den lille mand og den brave husmoder slet ikke, men 200.000 kr. der mangler i betaling for elektricitetsregningen — det er dog for galt. I molboernes fædreland maa man finde det helt rimeligt at koste en million kroner paa nedrivning af værdifulde bygninger bare for at uddrive Christianitterne og derved spare Staten for 200.000 kroner.

Nu er det langt fra mig at ville idealisere Christiania og dets beboere. Der har givetvis været og er stadig baade narkomaner og forbrydere — som der er i det øvrige samfund og det kan gerne være, at der til tider har været forholdsvis flere. Det er ogsaa rigtigt, at beboerne har sat sig fast i ejendomme, der ikke var deres. Men ser man ikke paa paragrafferne, men paa realiteterne saa har de ud af en lovløs tilstand, ud af et kaos, skabt et alternativt samfund, som det vi andre lever i, godt kan lære noget af.

Hvordan skal man nærme sig Christiania og dets problemer, som der har været skrevet saa meget om?

Christiania er ikke teori, politik eller religion. Christiania er en fysisk realitet, en mærkelig virkelighed. Regeringen fører her ikke en kamp mod ideer, men vil ganske enkelt rive de huse ned, som er en livsbetingelse for et lille samfund, der har fundet sammen derude. Naar man ved, hvor solide mange af de huse er, der er tale om, maa man antage at der skal anvendes dynamit. Der skal komme til at se ud, som da tyskerne forlod Warszawa, saa at enhver kan forstaa, at der ikke er nogen blødsødenhed. *Man vil ikke finde sig i mennesker, der ønsker at leve i et friere samfund.*«

Det er nok værd at spekulere nærmere over hvorfor politikerne ikke vil finde sig i det. De generer jo ikke nogen mors sjæl udenfor Christiania.

For at motivere Christians lukning hænger man sig pedantisk i nogle få overtrædelser af samfundets spilleregler for hvad man må og ikke må, og i sin blinde iver efter at få hævn eller for at få bragt »ro og orden« i tingene, glemmer man hvad sagen om Christiania egentlig drejer sig om.

Den drejer sig simpelthen om det hidtil alvorligste og udsigtsrigeste forsøg på at experimentere sig frem til nogle nye livsformer, der igen kan give mening i tilværelsen for millioner af mennesker.

Kan det mon ikke tænkes at dette »tilbud« om et socialt experiment, møder modstand fordi det ikke kommer fra samfundets top, men fra dets bund?

Måske nærer nogle politikere nervøse forestillinger om at Christiania koster landet mange penge. Som det er nævnt tidligere koster Christiania i dag så godt som intet, og sparer endda i nogle henseender samfundet for udgifter. En videreførelse af experimentet Christiania, bør — som det motiveres i et senere afsnit — have nogen støtte fra det offentlige for at give det størst mulige udbytte, men det er kun et mikroskopisk beløb på statsbudgettet.

Vi er verdens fjerde rigeste nation, som øser penge ud til højre og venstre ofte til de mest ligegyldige formål. Det er toppunktet af hykleri at påstå at vi ikke skulle have råd til dette enormt centrale experiment.

Hvorfor bør Christiania alligevel ikke lukkes ?

I en leder i Politiken den 27. april 1975 efter Folketingets vedtagelse om at Christiania skulle lukke senest den 1. april 1976, er det klart trukket frem at de argumenter der anvendtes i debatten var usaglige indtil det løgnagtige, og at det der foregik var et spil for reaktionen på galleriet.

Lederen lyder i sin helhed således:

Fristad i fare

Spil for reaktionen på galleriet

DE BORGERLIGE partier i Folketinget står tilsyneladende fast på den hårde linje mod Fristaden Christiania i København. Senest har Finansudvalget borgerlige flertal nægtet at bevilge godt 400.000 kr. til den mest nødtørftige istandsættelse af Christianias bygninger.

Det er ansvarsløst — og som fastslået af Københavns Kommune ganske enkelt en overtrædelse af Folketingets egne love.

I KAPLØBET om at tækkes reaktionen glemmer de borgerlige partier tilsyneladende ganske, at Christiania ikke blot er nogle halvskøre akademikers legeplads.

Fristaden er noget langt alvorligere. Den er afspejlingen af sociale brist i vort samfund. Brist, som alle Folketingets partier har et ansvar for at løse.

DE SOCIALE nederlag, som en betydelig del af Christianias beboere er levende udbryk for, bliver ikke til sejre, fordi man kvæler Christiania. At tro det, er som

at gå ud fra, at feberen forlader en patient, blot man slår termometret i stykker.

At Christiania eksisterer er på enhver måde Folketingets ansvar. Både at der er mennesker, som af samfundet drives ud og havner i Christiania, og selve den kendsgerning, at Christiania er blevet deres tilholdssted.

DET ANSVAR, politikerne påtog sig, da de for nylig fastslog, at Christiania skal være afviklet 1. april næste år, er ansvaret for de mennesker, som er i Christiania.

Det, som Folketinget bør drøfte og finde løsninger på, er, hvad man skal stille op med Christianias nuværende beboere, hvis fristaden lukkes. Og det er, hvordan vi skal indrette samfundet sådan, at der ikke bliver behov for et Christiania. For at behovet eksisterer kan ingen benægtes.

CHRISTIANIA er en anklage mod vort samfund. Det vil de reaktionære politikere nødigt erkende. Det er nok den egentlige årsag til, at man er så forhippet på at komme fristaden til livs. Man håber på én gang at få problemerne pakket bort — ikke løst — og at vinde gehør på den borgerlige reaktions galleri.

POLITIKEN

Det er groft urimeligt at experimentet Christianias skæbne skal være afhængigt af de politiske partiers stemmefiskeri.

Man må ikke glemme at regeringen den 14. juni 1973 gav Christiania et løfte om at fristaden kunne fortsætte indtil resultatet af den lovede idékonkurrence forelå.

Men man har ikke iværksat nogen idékonkurrence. Man har til og med ignoreret den af Akademirådet afholdte konkurrence om arealets fremtidige anvendelse, der indeholder et fremragende forarbejde til Statens idékonkurrence, og som det havde været let at bygge videre på.

Det er indlysende at Staten for at leve op til sit ansvar om at realisere den bedste af de løsninger der ville fremkomme gennem idékonkurrencen, måtte beholde ejendomsretten indtil konkurrencen var afsluttet og resultatet færdigbearbejdet.

Også her svigter Staten sit løfte til Christiania, idet det i marts 1975 kommer frem at man nu vil sælge arealet til Kommunen, og beder Kommunen om hurtigst muligt at få udarbejdet den fornødne byplanlægning for området.

Idékonkurrencen er altså blevet borte til fordel for en sikkert ret traditionel kommunal byplan, og det er herefter utænkeligt at der, når Kommunen først har købt arealet, kan eller vil ske en fordomsfri, offentlig

debat om dets fremtidige anvendelse incl. muligheden for et offentligt rekreativt område.

Regeringen lader sorteper gå videre.

Det er en uanstændig løsning, der *må* tages op til revision.

På det tidspunkt hvor dette skrives (okt. 75) synes der at være en gryende forståelse i offentligheden for at Christiania-experimentet bør fortsætte udover den 1. april 1976, og som exponent for den forståelse gengives i det følgende BT's leder fra den 12. sept. 75:

B.T.

Udgivet af interesseklubben Baringsske Tidende.
Redaktører: Morten Pedersen (ansvarshavende) og Leif Jensen. Redaktionschef: Lars Lindeberg.

Redaktion: Kr. Bernikowsgade 8, 1147 København K. Tlf. (01) 14 12 34 hele døgnet. Redaktionen lukket fra lørdag kl. 8 til søndag kl. 14. Taksen nr. 27115. Hæftings-redaktion: Munkegade 8, 3000 Helsingør. Tlf. (03) 21 80 56. Ålborg-redaktion: Lille Kongensgade 8, 8000 Ålborg. Tlf. (09) 13 05 58. Århus-redaktion: Sct. Clemens Torv 8, 8000 Århus C. Tlf. (06) 13 68 77. Esbjerg-redaktion: Kongensgade 15, 6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 38 77. Holstebro-redaktion: Scheumbugvej 8, 7500 Holstebro. Tlf. (07) 42 79 20. Åbenrå-redaktion: Øster Løgumvej, Gædder, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 97 51. Ny-hæbing p.-redaktion: Sydslette pr. 4200 Nyhæbing p. Tlf. (05) 88 81 00. Odense-redaktion: Kongensgade 24-26, postboks 211, 5100 Odense. Tlf. (09) 13 75 75. Annonce- og bledags: Pilstræde 34, 1147 København K. Tlf. (01) 15 75 75. - Konstitueret: mandag til fredag kl. 8-16. - Telefon-annoncer: åben mandag til fredag kl. 8-17, lørdag: vagt kl. 8-12.
Det Baringsske Office A/S

Giv Christiania en chance

Mon ikke tiden er inde til, at Folketinget skal tage også beslutningen om Christianias endelige lukning op til revision?

De føler i Christiania, og vi er tilbøjelige til at mene, at de har ret, at de aldrig har fået en ærlig chance for at fortælle offentligheden, hvad det er, de vil med fristaden, og hvad de rent faktisk er i stand til at gøre.

Problemerne, de blev overvældet af, narkomanien, de kriminelle og andre, der opgav at leve under det store samfunds hårde vilkår, fik lov til at skygge for det konstruktive ved fristaden.

Befolkningen identificerer Christiania med narkomani og nasseri på os andre. I virkeligheden ønskede de at vise, at man kan få en bedre og mere indholdsrig tilværelse, hvis man bruger sine egne ressourcer frem for at udbytte Jordens efterhånden sparsomme.

Narkomanien og kriminaliteten var ikke indbygget i eksperimentet. De kom bare til, fordi her var et fristed.

Det gjorde den i forvejen krævende opgave gigantisk. Det ødelagde den nødvendige arbejdsfred. Og det ødelagde den velvilje, som deres forhavende kunne have nydt i den befolkning, der også føler presset fra de vilkår, vi lever under.

Vi vil gerne opfordre Folketinget til at give Christiania længere tid til at virkeliggøre visionen om en bedre måde at leve på. Beboerne har allerede vist så meget, at mange almindelige mennesker, der har besøgt Christiania, er blevet betaget af det. Vi kan oven i købet gøre det i bevidstheden om, at det kan betale sig økonomisk. Det har vist sig, at det miljø i samarbejde og lighed, som de prøver at skabe, er velegnet til at hjælpe også de andre, dem med de store sociale problemer.

Men Christiania selv beder bare om fair play. De vil have lov til at lægge deres sag frem for befolkningen. De ønsker, at fjernsynet bruger en aften på en virkelig stor Christiania-høring. En aften, hvor man viser Christiania, som den også er. Og hvor man giver Christianias borgere lejlighed til at fortælle, hvad de vil, og hvad de rent faktisk kan præstere.

Vi synes, at Christiania skal have den chance, og at det er fantastisk, at de ikke for længst har fået den. De har krav på så megen opmærksomhed. Og vi andre har det egentlig også. Vi kan ikke nøjes med udsagn fra Inge Krogh, Erling Brøndum, Mogens Glistrup og andre enkeltpolitikere.

Lad os få kortene på bordet. I en gigantisk høring, så hele landet ved, hvad det drejer sig om.

Hvad vil der ske, hvis Christiania lukkes?

Det kan virke som om jeg ikke selv rigtigt tror på sagen, når jeg stiller dette spørgsmål.

Det er ikke tilfældet. Jeg mener *fordelene* ved at fortsætte motiverer at Folketingets bestemmelse må omgøres, og når jeg alligevel stiller spørgsmålet er det for helt at klargøre de katastrofale konsekvenser en lukning vil få og fordi *de direkte og indirekte omkostninger ved en lukning meget stærkt støtter kravet om at fortsætte.*

Man vil ved en lukning den 1. april 1976 stå overfor følgende *uløste* problemer:

Hvordan undgår man at beboerne sætter sig til modværg og der opstår en for myndighederne dybt kompromitterende kamp?

Hvordan kan man på et nyt sted videreføre det sociale experiment under lige så velegnede omstændigheder?

Hvad vil man bruge Christianias arealer til?

Hvordan vil man undgå at beboerne sætter sig til modværg?

Med den støtte til Christiania-experimentet, der er kommet til udtryk i store dele af befolkningen i den senere tid, vil Christianitterne føle sig moralsk berettigede til at modsætte sig alle forslag om at flytte frivilligt, og myndighederne har kun den mulighed at anvende vold og magt i et omfang, der vil få slaget om Sofiegården i 1972 til at være det rene barnemad.

Jeg tvivler på, at nogen dansk myndighed er rede til at fylde de Københavnske hospitalers skadestuer, samt måske et par ligkapeller op

med så ringe en motivering, og det er jo netop derfor Kommunen og militæret spiller sorteper om overtagelsestidspunktet.

Alt i alt vil truslen om at sætte sig til modværge nok være tilstrækkelig til at forhindre en lukning, *netop på dagen*, men Christianitterne kan jo ikke fortsætte deres experiment, hvis de gennem måneder og år, dag og nat skal være i fuldt beredskab mod en større militær- eller politi-invasion.

BT har anstillet nogle undersøgelser af, hvorvidt det er sandsynligt at man vil løbe ind i en voldelig konfrontation hvis myndighederne skulle beslutte sig for at lukke Christiania med magt.

Resultatet bringes i en artikel i bladet den 13. sept. 1975 under følgende overskrift:

Christiania overgiver sig aldrig.

Indledningen til artiklen lyder således:

»Der er ikke opbrudsstemning i fristaden Christiania. Hvis politikerne skulle have et stille håb om, at Christianitterne så småt ville begynde at sive væk, så man fredeligt kunne overtage området til april næste år, kan de godt begrave det.

Christianitterne siver ikke. Tværtimod. De gør som de unge israelere i Golan-højderne. De bygger og udvider, så det bliver sværere at drive dem ud. Og siger man til dem: Jamen, så håber I altså alligevel at få lov til at blive, ser de uforstående ud. De er *sikre* på, at det inden april vil være muligt at overbevise politikerne og andre om, at det er den fornuftigste investering at lade dem blive i Christiania og dertil give dem et land-Christiania, så de kan udbygge deres socialpædagogiske virksomhed«.

Hvordan vil man finde et nyt sted?

Det vides at myndighederne ønsker sig at Christiania skal flyttes langt ud på landet, og man har faktisk allerede flere gange prøvet at friste Christiania med ret attraktive tilbud herom, ledsaget af argumenter om at man der kunne få bedre huse, mere frisk luft osv.

Christianitterne har naturligvis overvejet disse tilbud, og der er, såvidt jeg forstår, en vis interesse for at Christiania får en eller flere »filialer« på landet, hvor man kan drive økologisk landbrug i større skala, og skaffe rekreation til særligt trængende.

På den anden side står det klart at det centrale i fristaden Christiania er en *storby-funktion*, der ikke kan fungere ude bag den 37' kartoffelrække, og man har derfor ladet myndighederne forstå at det ikke er en acceptabel løsning at flytte *hele* Christiania ud på landet.

Forslaget om en sådan flytning illustrerer samtidig en tydelig interesse hos myndighederne i at ville skjule vores såkaldte »svage minoriteter« for os, udfra devisen, »hvad øjet ikke ser, det hjertet ikke rør«.

Vi skal bibringes en tro på, at det kapitalistiske »velfærds«-samfund fungerer bedre end det gør, dog uden tabere.

Spørgsmålet om hvor Christiania i givet fald skulle kunne flyttes hen, er altså særdeles kompliceret og meget konfliktfyldt, og det er selvfølgelig totalt *uforsvarligt at lukke Christiania før man har fundet en i alle henseender forsvarlig løsning.*

Det er mit indtryk at myndighederne dårligt nok er begyndt på at spekulere på dette problem, og det er givet at det ikke er muligt at finde og indrette et egnet område indenfor det Københavnske storbyområde på den tid der er til rådighed, indtil 1. april 1976.

Endelig bør man jo også se på de økonomiske konsekvenser af den nedlæggelse man søger at gennemføre.

Har myndighederne mon regnet på hvad det vil koste at genhuse de ca. 800 personer der bliver husvilde, for ikke at tale om hvad det vil koste, hvis de 800 sætter sig til modværge, og hvad det endelig vil koste socialforsorg og fængselsvæsen, som i dag skønner at omkring 100 unge mennesker så igen står på helt bar bund.

Socialforsorgen har på min forespørgsel oplyst at en institutionsanbringelse af disse tabere vil koste mellem 100.000 og 175.000 kr om året pr. person, hvis der iøvrigt kan skaffes plads.

I betragtning af at revalideringsmulighederne samtidig nok er ringere, er det totalt uforståeligt at myndighederne foretrækker denne løsning, der altså vil koste skatteyderne et sted imellem 10 og 20 millioner kr. om året.

Orla Møler har i Information den 15. maj 75 givet sin meget håndfaste mening til kende med hensyn til hvordan man kan finde et nyt sted at anbringe Christianitterne.

Han siger rentud at det må være Christianitternes egen sag at finde dette alternativ. Det er Christianitterne selv der har skabt problemet, påstår han, og nu kan de ikke bare sidde med hænderne i skødet og vente på at regeringen kommer med en række tilbud.

Det er urimeligt at forestille sig at Christianitterne selv skulle kunne finde et alternativ, og da i hvert fald ikke et som de har nogen chance for at myndighederne vil godkende.

Når Orla Møllers mening fremdrages, er det fordi den er typisk for myndighedernes forsøg på at unddrage sig ansvaret, og fordi de åbenbart har så svært ved at erkende *at det er deres ansvar at forholdene her i landet er sådan, at Christiania problemet overhovedet dukker op*. Man vil gerne bytte om på årsag og virkning.

Vi må have mod til at leve med den sociale realitet som Christiania repræsenterer, tæt ind på livet.

Det er et skarpt kriterium for et samfunds kultur, hvorledes det behandler sine tabere, og vores påståede høje sociale stade kan kun føre til den konsekvens, at Christiania skal have al den støtte, det har behov for.

Konklusionen må derfor blive at Christiania ikke kan lukkes og flyttes, før man har et acceptabelt alternativ — og det har man ikke den 1. april 1976.

Christianitterne forbereder sig på at blive.

Hvad vil man bruge Christianias arealer til?

Akademirådets tidligere omtalte prisopgavebesvarelser har tydelig vist at det vil være ikke alene muligt men ligefrem ønskeligt, at Christianitterne bliver på området samtidig med, at det omdannes til et rekreativt område af kulturhistorisk interesse for *hele* bydelen.

Hvis man hjælper Christianitterne med at soignere og tilplante arealet, i stedet for som nu at lægge dem alle mulige forhindringer i vejen kan det blive alle tiders *folke-park*.

Overfor dette ønske står altså Kommunens vidt fremskredne planer om at udnytte arealet hårdt ved bygning af jernbetonluxus-byggeri.

Ved behandlingen af Kommunens byplanforslag har man tilsidesat en række alvorlige indvendinger fra særdeles kvalificerede instanser, og jeg tror derfor at vide kredse vil tilslutte sig den resolution, der blev vedtaget på Socialpolitisk Forenings møde den 23. sept. og som er aftrykt overfor .

Der kan ikke være tvivl om, at når der tages hensyn til alle de rejste indvendinger vil man finde ud af at Kommunens byplansforslag må opgives.

Nogle christianshavner har allerede taget forskud på at arealet bør stilles til offentlighedens rådighed.

R E S O L U T I O N

TIL

MILJØMINISTEREN, FORSVARSMINISTEREN, FOLKETINGET OG
KØBENHAVNS BORGERREPRÆSENTATION

1. VI ØNSKER EN FORNYET BEHANDLING AF DISPOSITIONSPANFORSLAGET FOR CHRISTIANSHAVN

- der tager hensyn til indsigelserne fra Christianshavns lokalråd, Christianshavns Beboerforening, Kulturministeriet, Nationalmuseets 2. afdeling, Rigsantikvarens Fortidsminde-samling, Nationalmuseets Købstadsundersøgelser, Det særlige Bygningssyn, og Akadimirådet,

- og som tager hensyn til løsningerne på Akadimirådets pris-opgave om Christianshavn og det fremtidige Christiania.

2. VI STØTTER AKADEMIRÅDETS SYNSPUNKT, AT STATEN IKKE BØR SÆLGE UD AF DE SIDSTE FRIAREALER I DET CENTRALE KØBENHAVN

Arealer i offentlig eje bør ikke afhændes. I stedet for et forhastet salg, der muliggør et privilegeret byggeri for de få, bør staten bevare Bådsmadsstræde kaserne- og voldarealer som rekreativt område for de mange.

3. VI ØNSKER ENDELIG, AT FRISTADEN CHRISTIANIAS BESTÅEN TAGES OP TIL FORNYET OG SAGLIG BEHANDLING

Spørgsmålet bør ene behandles ud fra en saglig vurdering af dette fire-årige eksperiment i alle dets aspekter, og under hensyn til dets menneskelige, socialpolitiske og nyskabende værdier.

Forslaget er i det væsentlige dikteret af kortsynede kommunaløkonomske problemer som er meningsløse i denne sammenhæng.

Selv en Urban Hansen vil vel ikke — når alt kommer til alt — betragte det som et tab eller en udgift, at man ikke kan bygge huse og opkræve skatter midt på Kongens Nytorv eller i Ørstedsparken.

Forslag til en løsning

Christiania sagen er gået i hårdknude.

Fronterne er frosset fast og parterne er bange for at tabe ansigt ved mere eller mindre at acceptere modpartens betingelser.

En løsning må derfor indeholde nye momenter, som ingen af parterne endnu har taget stilling til!

Staten skal beholde arealet. Det er en naturlig statsopgave at bevare området på samme måde som man f.ex. har bevaret Christiansø og andre historiske områder og driften skal ikke styres af kommunale profithensyn.

Hvis Kommunen kan dokumentere noget i retning af et »brudt ægteskabslofte«, når den ikke får arealet, og deraf følgende manglende indtægter som den havde budgetteret med og som den ikke kan undvære, må Staten give kompensation f.ex. ved en omfordeling af skatteprovenuet. Det vil i realiteten ikke koste nogen noget.

Forholdet mellem Christiania og ordensmagten må normaliseres.

Det er mit indtryk at politiet betragter enhver Christianit som en (potentiel) forbryder og optræder tilsvarende. Det fører til mistillid også fra den anden side, og vi er nu inde i en ond cirkel med et stadig stigende antal konfrontationer og magtanvendelse, som *må* brydes.

Hvis experimentet skal have nogen værdi, må der være frie udfoldelsesmuligheder selv for usædvanlige samlivs- og adfærdsformer, og politiet må bringes til at erkende at menneskene måske kan blive lykkeligere under andre former for lov og orden, end dem man nu håndhæver så nidkært.

Den delvis reelle, delvis indbildte selvtægt og lovløshed må ophøre. Staten må påny vedgå at der er tale om et ønskværdigt, offentlig støttet socialt experiment, og tilsynet med, driften af og rapporteringen om experimentet må henlægges under Socialministeriet ved f.ex. Socialforskningsinstituttet, eller en anden til formålet særligt oprettet instans.

Det er svært i dag at skønne over hvad det vil koste om året at give f.ex. Socialforskningsinstituttet ansvaret for experiment Christiania, men det kan da højst blive *nogle ganske få millioner*.

Det er vitterligt småpenge, når man betænker, at vi i forvejen giver omkring 30 mill. om året til social-forskning og byggeforskning.

Det er ikke min mening at Socialforskningsinstituttet skal *planlægge* det videre forløb af experiment Christiania. Hvis resultatet virkelig skal have værdi som samfunds-alternativ er det væsentligt at Christiania voxer videre helt *på sine egne vilkår*.

Men Socialforskningsinstituttet skal iagttage og registrere og til sin tid resumere resultaterne, og det forekommer meget væsentligt at samfundet sikrer sig, at Christianias resultater analyseres og resumeres. Kun derved kan det øvrige samfund efterhånden få mulighed for at omsætte dem i praksis.

Det er også svært at skønne over den nødvendige længde af experiment-perioden, men det er klart at de tre år Socialdemokratiet bevilligede i første omgang, kun var et politisk kompromis, uden bund i saglige overvejelser om muligheden for at nå frem til et resultat, og formentlig vil *en experiment-periode på omkring 10 år være mere realistisk*.

10 år er ikke nogen urimelig lang tid i en storbys liv, til afklaring af et så vitalt problem, men perioden er lang nok til at man virkelig for alvor kunne nå at gennemdrøfte hele problematikken som er kommet klart til syne pga fænomenet fristaden Christiania.

Man vil i løbet af de 10 år nok finde ud af at det vil være i samfundets interesse at myndighederne hjælper Christiania med at få experimentet til at foregå under rimelige betingelser, og man vil givetvis inden 10-års periodens udløb for alvor drøfte hvor mange andre Christianiaer der er behov for i København og i vore andre større byer.

Fortegnelse

1. LOPPEMARKEDBYGNINGEN
Loppemarked, galleri, fotoudstilling, Jazz-loppen, Ford-A-klubben, bilmuseum, off-set-trykkeri
2. HESTESTALDEN
Snedkeri, afsyringsværksted
3. OPTIMISTEN
Cykelværksted, glarmesterværksted
4. GYMNASTIKSALEN
Tøjindsamling, sortering og lager
5. Musik, børneteater, film m.m.
6. Læderværksteder, systue, atelier, snedkerværksted, Psyak sommercafé
7. DEN GRÅ RIDEHAL
Festhal, teaterhal (Solvognen) m.m.
8. FREDENS ARK Balletskole
9. REJSESTALDEN Lysestøberi m.m.
10. TINGHUSET
Informationskontor, fællesmøde, Valgborg, spanskundervisning, gruppemødelokaler, Café Valmuen, Fælleskøkkenet
11. HELIKOPTEREN
Morgen-café, bageri m.m.
12. VÆRTSHUSET
13. Snedkerværksted
14. Maleratelier
15. NOVA-HUSET
Kommunikationsfabrikken, Radio Christiania, Christianias Stemme
16. KARLSVOGNET
KRIM-mødelokale, Bøssernes Befrielsesfront
17. BLÅ HUS
Socialgruppens mødelokale
18. SOLVOGNET
Torvehallen (brugte bygningsmaterialer, ovne m.m.), vognmandskørsel
19. ELECTRIC LADYLAND
Beat-koncerter, diskotek, friluftcafé og koncerter
20. URTERKÆMMEREN
21. Keramikværksted, lysestøberi
22. Kajak-klub
23. FABRIKKEN
Maler- og billedhuggeratelier, silke-trykkeri, festrestauranten »Byens Lys«, vandmester-værksted
24. SMEDIEN
Cykelvogne, ovne, pejse, vindmøller
25. BADEHUSET
26. INDKØBSCENTRALEN
27. LØVEHUSET
Trøffel- og postejbageri
28. MULTIMEDIEHUSET
Børnemagt, Den Kosmiske Kirke med gudstjenester
29. MÆLKEBØTTEN
Børnemagt (nedrives), Ordkløveren, filmhold, geder, hønseri
30. THEHUSET
31. GRISESTIEN
NOAH/Christiania, multelokummer m.m.
32. Havebrug
33. Hønseri, snedkerværksted, kaninhold
34. BØRNEHUSET
Hus for Christianias mindre børn, værksted for byggesystem af genbrugs-materialer
35. ARKEN
Unge Kristne
36. SOLFISKEREN
Sommerrestaurant, vindmølleværksted
37. Atelier
38. Drageteatret (dukketeater), systue for kostumer
39. Mahara-Ji center
40. Center for meditation

*Se kort s. 12

Hvordan opstod
Christiania?

Hvad er det egentlig der
foregår i Christiania?

Hvordan er Christiania
»organiseret«?

Hvem bor egentlig i Chri-
stiania, og hvor kommer
de fra?

Christianias betydning for
det omgivende samfund

Christiania som rekreativt,
kulturhistorisk område

Hvorfor bør Christiania
alligevel ikke lukkes?

Hvad vil der ske, hvis
Christiania lukkes?

Forslag til en løsning

Hvorfor ville Folketinget
lukke Christiania?

Niels Munk Plum

er født 1911, blev civilingeniør 1934, var entreprenør 1934-47, forskningsleder ved Statens byggeforskningsinstitut 1947-64, formand for Studentensamfundet 1961-64 og stifter sammen med Lise: Plum-fonden 1967. Forretningsmand siden 1964. Har skrevet ca. 50 afhandlinger og bøger om byggeri og betonteknologi. Udsendte i 1971: »Ekstraparlamentarismen?« (Chr. Ejlers Forlag). I 1975: »Hvad er det egentlig vi vil?« (Forlaget Tiderne skifter).